

అభినవసరస్వతి

యనునొక మాసపత్రిక

అష్టావధాని జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

బ్రచరింపఁబడుచున్నది.

గుంటూరుజిల్లా, పల్నాడుతాలూకా, జానపాడు.

సంపుటము 13	1921 సం॥ ఏప్రిల్.	సంచికలు 4
------------	----------------------	-----------

విషయములు

1 కృతివిమర్శము	పత్రికాధిపతి
2 భారతభూమి ప్రస్తుత స్థితి	"
3 గాంధీ మహాత్మా గమనము	"
4 చోరపంచాశక	"
5 వాగరఖండము	"
6 పాండవరాజనూయము, తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవులు	"
7 ధర్మనిష్ఠాయము, పల్నాడి ఆంజనేయ శాస్త్రిగారు	"

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు.

ప్రధానపోషకులకు రు 25 0 0 సహాయులకు రు 5 0 0

పోషకులకు రు 10 0 0 చందాదారులకు 3 0 0

చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల, గుంటూరు.

Printed at the Chandrika Press, Guntur,
and published at Janapadu, by the Editor Ashtavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry.

ప్రధాన పోషకులు.

1 శ్రీ శ్రీ జగద్గురు పుష్పగిరిస్వాముల వాడ.

2 శ్రీ శ్రీ రాజా గద్వాల సంస్థానాధీశ్వర సీతారామ భూపాల
బలవంత్ బహద్దరువారు, గద్వాల సంస్థానము.

పోషకులు.

- 1 రామసింగుగారు, నెల్లూరు సామరపు సంస్థానము మేనేజరు, నెల్లూరు.
- 2 రాయవరపు గవ్వాజుగారు, మూలపేట.
- 3 కాలా నూర్యనారాయణరావుగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
- 4 బాగలకమూడి కుప్పస్వామి నాయుడుగారు, కారంచేడు.
- 5 అల్లాడి లక్ష్మణరావుగారు, కరణం, జంగపల్లి.
- 6 రంగావర్మల హనుమయ్యగారు, జిల్లాకోర్టు వకీలు, నర్సారావుపేట.
- 7 గూడూరి వీరసాంబశివరావు సర్వేశ్వరపాలకాధికారులు, మామిడికొండూరు.
- 8 కందుకూరు లక్ష్మీప్రసాదరావు బహదూరు జమీందారుగారు, ఉద్దాం.

సహాయులు.

- 1 పట్నూరి నారాయణరావుగారు, కీరసాగరము.
- 2 చింతలపాటి యజ్ఞయ్యగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
- 3 జాలూరి వెంకటరత్నంగారు, వకీలు, గుంటూరు.
- 4 తమ్మన రామకృష్ణయ్యగారు, మర్చెంటు, బందరు.
- 5 వెలమకన్నె శోభనాద్రిరావుగారు, అద్దూరు సివారు.
- 6 తంగిడ నరసింహారావుగారు, కరణం, మోజకొంపాడు.
- 7 నెల్లూరు కేశవరావు దేశముఖుగారు, నెల్లూరు.
- 8 నావిళ్ల వెంకటేశకాప్రీగారు, చెన్నపట్టణం.
- 9 పంచాయతి సంఘమువారు, పిడుగురాళ్ల.
- 10 ఏలేశ్వరం వెంకటరత్నంగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
- 11 ఎనమండ్ర లక్ష్మీనరసింహంగారు, మర్చెంటు, బెజవాడ.
- 12 పెద్దిభట్ల వీరయ్యగారు, ప్లేడరు, బెజవాడ.
- 13 తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణం, దుగ్గిరాల.
- 14 పిల్లలమర్రి సోమయాజులుగారు, తహసీలుదారు, ఒంగోలు.
- 15 కావమాను హనుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట.
- 16 రావకొండ వెంకటరామయ్యగారు, మర్చెంటు, వినుకొండ.
- 17 మెదకు కిషోరావు దేశముఖుగారు, నల్లపల్లి.
- 18 రావిప్రోలు రాఘవదీక్షితులుగారు, కారుమారు.
- 19 గోలేటి వేణుగోపాలరావుగారు, పోలీసుసబ్బయ్యకొప్పెళ్లరు, తాడేపల్లి.
- 20 నారపరాజు వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావు దేశముఖుగారు, తమ్మవరం.
- 21 దేమె రాజారాంబావగారు ఇవాందారు, నోనకొండ.

అభినవసరస్వతి

సంపుటము ౧౩ } బానపాదు, తొదిరి సం॥ ఘట్టాణ } సంచికలు
 } మానసము, మార్మతీ పాద వైత్ర } 3, ౪.
 మానసము.

శ్రీ విమల వర్మ వ్రాసె.

తనపాపము—ఇది బాపట్ల ప్రతిజ్ఞైవరగు భువనగిరి కోదండరాజు గారిచే వ్రాసి ప్రచురించబడిన గ్రంథము. తనపాపములను యోగమునకును పరలోకగతుండగుటయు, దీనివల్లను లభ్యమగునుగార్చి చేసిన విలాపము యింతగ్రంథంబయ్యెను. ఈదండరాజు పది శంకుకాన్ములుగాంచి తుదకు నానగురుబిడ్డలతో మాచుటకునోచుకొనిరితరినండుగిలు. కనుక నే చారిపరిచేనవ మంతగ్రంథము కావలసినవచ్చెను. దండరాజునుపురుషు దహ్మకమును బిడ్డలతోని యానగ్రంథమొకటికల మెటులనో నైచినను దుద దీకోదండరాజుగారు పులికాటములో పాటు కళగ్రయముగూడుగూడ నమగ్రంథంబవలసినవచ్చి దాని నేతర్మస్తక రూపమున వెలువరించు కుటరును భరింపలేకపోయెను. వచ్చిపోయినగదే పగిలిపోయినలు ద్దేమ పాలిచ్చెడినన్న ప్రసంగముతోఁ దుల్యమై యాప్రయత్నము కలకూన్యమేయైనను బ్రదుకనిర్దిష్ట బాపట్లంపుటు లీదువకు మించిన తెలిలితేటలు గల యాపట్లంబే యిటుచే యిందెను. ఇది క్రాంతి నైజాన 90పుటలగ్రంథము. కవిత్వము మృదు మృదువద గుంభితమై మద్దలూతుమందును. సహస్రశ్లోకములైనది 500 చరణములపర్యంతము నదపం బడిన యుత్పలమాలికయే యీయనకవిరా పూర్వకస్థమును వేకోళ్ల బాపెడిని గాన సం దలి కొన్ని చరణముల మహానారించి యింతటితో విరమింతును. ఈగ్రంథము కలయువా రు గుంటూరు జిల్లా కోర్టుపీఠములకు గుండు యుర్యానంతరపారిరాత్త నివిదియెనో గాని తేర వాగ్నికొనవలెను

తాపనులైన పాగుపులతారిమి నొలగఁ జేసి యాంబిసో
 పాప మనంగఁ జోక వనవం గనుకండులఁ గ్రుంచియుంటివో
 పాపలఁ దల్లిదండ్రుగ్రి తెడఁ బాయునటు శ్వేతగుర్చియుంటివో
 యోధవివాది యూనిరికి నోపని యేపని చార్చియుంటివో
 పాపదఁ నోపువారికిం బ్రసాదము నాపలఁ ద్రోసియుంటివో

యాపదఁ గ్రుంతువారికి సహాయ మొనర్పక వచ్చియుంటిన్
 ప్రా పాదఁ గూర్చుకారలకపాయముల స్థటియించి యుంటిన్
 తేటకు శేపు శే పనుచుఁ ద్రిప్పి ఋణం బెగవేసియుంటిన్
 కాపని దాచుకొన్న కనకంబును లే దని మింగియుంటిన్
 మాతలు సైవఁజాలని యనూయ లహంకియ లెంచియుంటిన్
 చూపుదు శ్రేణి కేనిఁ బాడచూపనిచక్కన కెగ్గు గంటిన్ 400
 దోఁపుదుకాండ్ర నూల్కాలిపి త్రోవల ఘాతలఁ జేసియుంటిన్
 కోకను క్రోధము నివ్విడక కొంపలఁగోడలఁ గార్చియుంటిన్
 మూఁపున లోకభారమును మోయునుచోర్పుల నేమి యంటిన్
 పూరియు గుమ్మటంబులగు పచ్చని మ్రోకులఁ గూర్చియుంటిన్
 యేపున వృద్ధి నొందెడు సుధీకుల కెగ్గొనరించియుంటిన్
 దాపున దానకర్లు లగు దాతలకే తల మార్చియుంటిన్
 లోపము లేరు దుర్గుణవిలోలకఁ గ్రాలుచుఁ జేరియుంటిన్
 యే పరువెంచ కట్టు లిటు హీనపువార్తలఁ జెప్పియుంటిన్
 యాపరమేశ్వరుండు కలఁదా యని సందియ ముందియుంటిన్
 యేపగదారి కేదోనఁగు నెంచిలిసెనా వగఁ గూర్చియుంటిన్
 తేటకుఁదేప కీగతి విధి! యని యార్వగ జాలి లేక నం
 కావము కూర్చి నాదుపసరంధ్రులఁ బాపితి విందల న్మహా
 పాపము చేసియుంటి ననుపల్కు నిజం బటు గాకయున్న నా
 పాపము పండునే యిటులు పాయనిచింత కలంత చిక్కునే!
 నావరిదేవనం బరసి, నాపనిపాపను నాదుకంటికిం
 జూపి, మదీయనేవఁ గొని, నుందరు నిల్పుము నిత్యజీవుఁగా
 నోపరమాత్మ! నిన్మెలుచుచుండిన భక్తునిఁ బ్రోచు టొప్పుదే!
 కావ మొసంగ కార్తలను సైపుము, పాపము సుహరింపు కృ
 ప్తా! పలుమారు లిందనుక సల్పిన మొఱ్ఱయే మొఱ్ఱకాదు; నీ
 నోపకయున్న రక్షణఁడ యో! మఱిమాకెవరయ్య యింక మా
 పాపల మమ్ము నాపులను బాంధవుల న్నఖిల స్వగంటు నే
 యాపద నొంద నీకు; వివిధార్థుల పాలానరింపఁబోకు; సం

తాతను చెందనీకు; సరళంబును దోడయి సౌఖ్యమిమ్ము; రా
మా! పరితాపముండితిఁజూమా! కరణంబిఁజూమా! దయానిధీ!

—* భారత దేశపు బ్రస్తుతస్థితి. *

మాఖిమాసపక్షత్రియందు భారతభూమియొక్క పూర్వస్థితి ప్రకటించియుంటివి. ఈమాసంబునఁ బ్రస్తుతస్థితి వెలుపుచున్నవారము. పూర్వస్థితిలోఁ జతుర్ముఖములయందును మహావైభవముతోనుండి కలియుగమునఁ గొంతకాలమున కీభారతభూమికురువ్కు పాలితమయి పడవడి రెడ్ల యేలుబడికివచ్చునంతవఱకును దెలియనయ్యెడు. అట్టిది యన నేమారెడ్డి మొదలగు ననేకరాజన్యులచేఁ బాల్వమానయగుచు రానురా నిప్పటి కింపు మించు 800 ల సంవత్సరములక్రింద నింగ్లాండునుండి వాణిజ్యార్థమై యిందరుదెంచిన యాంగ్లేయులకుఁ గై వసమయ్యెను. బాహువమున కవ్వార లేదేకమునకువచ్చుట రాజ్య కాంక్షచేఁ గాకున్నను యుగానుసారముగా భారతమాత వారిచేతులఁ బడఁగలిగెను. అప్పటి కీదేశమున నిరంకుశశ్రుభు వొక్కఁడును లేక మండలనాథులుగా ననేకు లేర్పడియుండి వరపురము వివాదములాడుకొనుచుఁ దమనాశ్రయించియే యచ్చటచ్చట విక్రయార్థద్రవ్యపాంతరాసీత వివిధవస్తుసాపనార్థమై జికాలభూప్రదేశముల నాశ్రమించు కొని గృహనిర్మాణములఁ గావించుకొని స్వార్థరక్షణవలెనైన కొంతవైష్యముతోఁగూడ శ్రీమంతులై తమమర్యాదతో తర్తించు హూణవణిజులసహాయ మపేక్షించుచుండుటయు వార లొకరిపక్షమునఁజేరి మఱియొకరిమీఁదికి దండెత్తి జయించి ప్రతిఫలముగాఁ గొంతరాజ్యమును గ్రహించుచు నిట్లు క్రమక్రమముగా భారతదేశమంతయు నవిరకాలముననే తమయేలబడికిఁ దెచ్చుకొఁగలిగిరి. అట్లెన్నియో దుండగములూసరించియు నెందఱికోంపలతో కూర్చియు హిందూదేశమంతయుఁ దమపాలనములోనికిఁ దెచ్చుకొనినది యింగ్లాండు నివాసముగాఁగల కంపెనీవారే యైనను వారల నేజిట్లుగానే యించి స్వాతంత్ర్యము దమయందయించుకొనుచుఁ గ్రమక్రమముగా భారతీయులకుఁ గంపెనీవారి యెడలఁగలిగిన యనిష్టమును జక్కగా గుర్తెఱిగి యింగ్లాండునందలి మంత్రీవర్గమువారు తుద కిప్పటి కింపుమించు 60 వత్సరములనాఁడిండియాను క్రీవిట్టోరియావశము గావించిరి.

అమహారాజ్ఞి పూర్వరాజులుంబోలె హిందూదేశమునకు సకలసౌఖ్యముల సొదఁ గూర్చి ధర్మపరిపాలన మొనర్చినదనుటకు సంతయములేదు. మధ్యఁగోల్పోయిన నాగరి

కతయంతయు భారతీయులు మరలఁ బడయుననిగిరి. భారతీయులు విదేశజాతము
విజాతీయులునైనను సజాతీయులును స్వదేశీయులునునగు
మూఁడుబంధోలఁ బక్షపాతరహితముగఁ బరిపాలింపవలయుననియే విక్టోరియా
యభిప్రాయము- అట్టి తనయభిప్రాయమును బ్రతికాయుఖమునఁ బ్రభువుము ప్రకటిం
చిపూడ నున్నాది. అయినను సంక్రివర్తమువారును గ్రిండి యధికారివర్తమువారును
నందులకు భిన్నముగా నడవఁదొడంగిరి. అని యామెపరిపాలనాసంతరమున మఱింత
వృద్ధియయ్యె. భారతీయులఁ గడచినయుగాఁ జూడఁమొదలిడిరి. ఈన్నతోద్యోగముల నొ
సంగఁదలఁపరైరి. కాననసభ్యత్వమునకు సమ్మతించరైరి. సమ్మతించినను దదభిప్రాయము
లఁ జక్కగా గ్రహింపకుండిరి. తత్సభ్యత్వ నుంగీకరించినవారిలోనను బ్రజాహితమునకుఁ
బాటుపడువారిసంఖ్యతక్కువయయ్యెను. రాజానుమతులపంఖ్యయధికమయ్యె. అందులకుఁ
దత్సభ్యత్వము ప్రజాంగీకృతముగాక రాజీయనియమితము యగుచుండెను. దేశపరిశ్రమ
లు నశించెను. దేశజాలకుఁ గావలసినరస్తుపరంపరయెల్ల విదేశములనుండియే రాఁ దటస్థమ
య్యె. కష్టపడినండించుకొన్న ప్రతి వాద మొనలకు వివిధరస్తువులను బరదేశములపా
ఱచేసి పరదేశములనుండి వచ్చుచుఁ బ్రతిబటారము బోపలకొటారమును రిగి నుండెడి
వస్త్రమాల్యాదులధరించునంతటి యవివేరులై భారతీయులు విదేశీయులకేతులలాని
జంలేపుజామ్యులైపోయిరి. ఇంతయేల కట్లు బొట్టు జాట్లు సర్వము విదేశీయులదేయై యిం
గ్లాండువచ్చి యిచ్చట దిగినవందమే కాననయ్యె. తుదకు మనవార లింగ్లాండును స్వర్ణమా
గాను యూరోపియనులను దేశతలఁగాను భావించిరి.

ఇట్లన్ని విధములను మున్నున్న ఘనతం గోల్పోయి భారతీయులు హీనస్థితికి
వచ్చుచుండుటయుఁ బ్రముఖము కొందఱు పాక్షికనాన్నత్యమును సాధింప సంకల్పిం
చిరి. దుర్భిక్షభూయవృష్టై దేశ విద్యుడుచుచున్న సమయమునఁగూడ నెక్కడనోబరి
గడి యుద్ధముల వ్యయమునకిని హైందవులమీదఁ బన్నవిధించుటకును శాస్త్రీయు
లచే ననభ్యంతరముగా నాయుద్ధధారణచేయనిచ్చుచు హైందవుల కదిరకుండఁజే
యుటకును వార్తాపత్రికల స్వాతంత్ర్యము నణచివేయుటకును భారతీయులు పశ్చా
త్తాపపడఁజొచ్చిరి. ప్రభువులు ప్రజ లందఱియెడలను సమానదృష్టికలవారై యం
డఁబనియుండ నాంగ్లేయులదోషములను హైందవాధికారులు విచారింపఁదగవలటు
కోచనీయము. అంత భారతీయప్రముఖులు స్వదేశీయసభలు సాగించి యందుఁ బరి
పాలనపద్ధతులం జర్పించుచు స్వరాజ్యకాంక్ష యంత స్పష్టభితముగానుంచి యైదుదా
హృతములకు ననిష్ఠముల నన్నింటిని నిష్ఠములుగామాగ్గుటకుఁ ప్రభుత్వమువారిని

బాగ్గింపమొదలిడిరి. ప్రభువు లవాని బుట్టనాఖలు చేయుచునచ్చిరి. రామరా
సధికారివర్గమువారదయులు కాఁజొచ్చిరి. ఈన్నతవిద్యాపఠనము వీడటకు దుస్సా
ధ్యముగాఁ జేయఁబూనిరి. పరీక్షితులైన పాఠకులలోఁ బాఠసమవారిసంఖ్య కడుఁ దగ్గ
సాగెను. ఈయాకారణములచేఁ బ్రజలకుఁ ప్రభువులయెడలఁగలిగిన విశ్వాసము క్రిమ
ముగా క్షీణింపఁజొచ్చెను. ఇట్లుండ జ్యోపాలరకు జర్మనలతోడి సంగ్రామము
సంపాదించెను. అట్టిపట్ల నవ్వారి కనేకులసాహాయ్య మత్యావశ్యకమైనది. అందు
కొలుకు నైందివులఁగూడ నిర్ణయించిరి.

మనవారు క్షత్రివంచనలేకుండఁ దమ యసహాయకూల్యముం గవఁజుటచి ప్రభు
భక్తిని పెట్టించిరి, జనుము చేకూర్చిరి. స్వాతంత్ర్య సంపాదనమునకు సమయ మిదియ
యని సంతోషసాగరంబున నోలలాడిరి. పిల్వనుగారి స్వయంనిర్ణయకూల్రము వీరి సం
తోషసాగరమునకు విధూదయప్రాయమై వృద్ధినిబొందింపసాగెను. నూతనావేశము
లంకురించెను. ఇదివఱకుఁ బ్రసాదింపఁబడిన సంస్కరణములవలనఁ దృప్తిబొందక
యభినవాధికారముల కాశంప మొదలిడిరి. సింహపుష్పకుల ప్రేరణచేఁ బ్రభుత్వమువారు
హిందూదేశమునకు స్వరాజ్యమును బ్రసాదింప నుద్దేశించియున్నట్లే ప్రకటనములుగూడఁ
జేసికొనఁజొచ్చిరి. దేశీయసభలయందు కాసననిర్మాణసభలలోఁ బ్రజాప్రతినిధు లెక్కు
వమందియుండి యధికారివర్గమువైఁ బూర్ణాధికారము గలిగియుండవలెనని తీర్మానించు
కొనఁగలిగిరి. మధ్య మాంటాన్యగారు ప్రవేశించి మనవారి మనోరథములను మఱింత
పెంపుచేసిరి, తదనుగుణముగా సార్వభౌములును ననుకూలసంస్కరణములు గావించు
మని వాగ్దాసమొనరించుచు నమృతసరములో సమావేశమైన జాతీయసభదినమున నశే
కనిర్బంధికుల విడిచిపెట్టుటమూలమున దానిని వ్యక్తీకరించుకూడ నుండిరి. కాని వాహిన
రించిన సంస్కరణములు భారతీయులకు సంక్షృప్తికరములు కాకపోయెను. అనుకొన్నం
త యర్థవంతములు కాకపోయెను. అటువైఁ గ్రమక్రమముగాఁ బ్రజలయభిప్రాయములు
మాటుదొడంగెను. అట్టి ప్రజాభిప్రాయములను బంజాబుదురంతములునచ్చి ప్రవృద్ధ
మొనరించె.

భారతదేశమునఁ బలుమంది రాజద్రోహులు ప్రిబలిరనియుఁ దమరాజ్యము
నశఁ బ్రమాదము గలిగింతురనియు నిర్నిమిత్తముగా ఫీల్లి యెరిచ్చిత్తవిధానమున
కేదివఱకున్న కాసనములు చాలనిని రొలటుచట్టమునొకటి సృష్టించిరి. ఆచట్టము పాక్షిక
గులోపల నైందివు లవానిని మిడియని యభికోలాపల మొనరించిరికాని లాభ మిను

మంతయు లేక యది ప్యాసుకానే యైనది. అందుమీఁదనే గాంధీగారు సత్యాగ్రహ శ్రమ మనలంబించుట. సత్యాగ్రహవీరమనఁగాఁ బ్రహ్లాదకృత్తి. గాంధీగారి గమ్యస్థానము స్వరాజ్యము. ప్రహ్లాదుని గమ్యస్థానము హరిపదము. హరిని స్మరింపవలదని యతని నతఁడనేకవిధములబాధించెను. పెట్టినబాధలన్నియు ననుభవించినవాని పట్టినపట్టునుమాత్రము ప్రహ్లాదుడు విడిచినవాఁడుకాఁడు. ప్రతికూలఁడైన హింసాకళిపునినై దౌర్జన్యమును గనఁబఱుపఁడు. భేదముమైనపదార్థమునుమాత్రము ధ్యానమునఁ గూర్చు దుదకు గమ్యస్థానమునకుఁ జేరఁగలిగెను. గాంధీమహాత్ముఁడును శమదమాదిగుణముల తునికి వచ్చి పట్టినపట్టువీడక పనిచేయుచున్నవాడు. కావునఁ బ్రహ్లాదుఁడుంబోలే గమ్యస్థానమునకుఁ జేరఁగలఁడని చెప్పవచ్చును. అందులకుఁ బ్రధానము కైరాజిల్లాలోజరిపిన చరిత్రమే ప్రబలనిదర్శనము. మహాత్మునియొద్దేక మింత సాత్వికప్రధానమై సంస్తవనీయమగుచున్నను మూర్ఖులగు మధ్యవర్తులమూలమునఁ గలవరము హెచ్చెను నా రాజకీయారితులై కొన్ని దుండగములు గావించిరి. అవి యెవరిమూలముగ జరిగినవియు నిశ్చయ మెఱుఁగలేక ప్రభువు రెండుకొఱ కింటికిఁ జిచ్చువెట్టినలాగునఁ బ్రజాసామాన్యమునుబట్టి బహువిధబాధలకు లోనుగా నొనరించి మూలమున్న మునిలమ్మును గత్తిదూసిపొడిచిన హురునికథను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చిరి. ఒకవేళఁ బురుషుల పెట్టిబాధలపాలు చేసినను స్త్రీలయెడల శార్దూల్యమునకుఁ దొందరపడకుండ దానికిమాట్లాఁగాఁ బాంచాలమునఁబలుచుండిని బరాధించి భారతీయుల తోషణలమును బ్రజ్వలంపఁజేసిరి. భారతీయులకును మహాత్మునియులకును గాగలసినంత భేదభావము గలిగియున్నను జర్మనుల తోడి సంగ్రామమున నొసంగిన యభయప్రదానముల నన్నిటిని నవలఁద్రోసి టర్కీకిఁ గలిగించిన యశ్వాయముమూలమున మహాత్మునియులను బ్రభువులయెడ శాగ్రహవారి కులై భారతీయులలో వచ్చికలసిరి. అందఱును జేరి యసహాయోద్యమము నవలంబించిరి. అసహాయోద్యమమనఁగాఁ బ్రభువులకుఁ దమరు తోడ్పడకుండుట. ప్రభువు రిచ్చులిరుదుల గ్రహించుటయు వారిపాతకాలకుఁ బిల్లలం బంపుటయు వారిస్వాధిపానములలో వ్యవహారములఁ బరిష్కరించుకొనుటయు స్వాధిపాదులు గాకుండుటయు వారివేరములం దీసికొని కొలువునేయుటయు వారిరాజ్యమునకుఁ గు వ్యయమంతయు కనమిచ్చు పన్నులమూలమున సమకూర్చుటయు వారికి భారతీయులచేయు తోడ్పాటయన్నయది. ఇట్టిసహాయములఁ జేయకుండుటయే సహాయనిరాకరణము. ఈసహాయనిరాకరణవర్తమానకు నాలుగుసోపానములుగట్టి తస్మాద్ముగా నెక్కుటకునుహాత్ముడు.

భారతీయులనందఱిం బురికొల్పుచున్న వాఁడు. అందు రాజకీయ చిరుదములను జీతములేని రాజకీయోద్యోగములను బరిత్యజించుటయు న్యాయవాదులు న్యాయస్థానములలోఁ బని చేయక ప్రజాస్వామిక న్యాయస్థానము లేర్పఱచుటయు రాజకీయకలాపాతకాలలకు పాఠాదర్శక బంపక దేశీయకలాపాతకాలల స్థాపించి వానిలోఁ జదివించుటయు మాత్రమే కాననసభలలోఁ బ్రవేశింపకుండుటయుఁ స్వరాజ్యప్రాసాదమానకుఁ బ్రభుసోపాసములుగా నిర్మించినాఁడు. ఈ యీషనులు నిర్వహించుట మూలమున శత్రుత్వోపాసాధిరోహణము చేయునంతకు స్వరాజ్యమును సర్కారువారే పునీసాదించిన ద్వితీయ సోపానాధిరోహణ మనవసరమేకాని యట్లు పాపగనిహీనదియు నిర్వహణీయము. జీతము తీసికొని నిర్వహించుచున్న రాజకీయోద్యోగములఁ బరిత్యజించుటయు ద్వితీయ సోపానము. పోలీసువారును సైనికులును డనుకర్తవ్యమును మానికొనుట తృతీయ సోపానము. పన్నులను జెల్లింపకుండుట చతుర్థ సోపానము. మహాత్ముఁడు ప్రారంభించిన స్వరాజ్య ప్రాసాద సమారోహణ కార్యమునకు భారతీయులు పలుకుండి యింగీకరించియే యున్నవారు కాని కొందరు రాజకీయ కలాపాతకాలలవదలిన రాజులను బలవంతపెట్టి మరలఁ బంపుచునే యుండిరి. వీనికేమిగాని సర్వకులభమైన పనినిగూడ నలుపలేకయుండిరి. ఆ పు ని విదేశీయ వస్తువుల ధరింపకుండుటయే పూర్వము రూపాయికిచ్చేదిగద్ద యప్పుడు నాలురూపాయల కిచ్చుచున్నవారు.

ప్రతివాఁడును వాగరికత నభివృద్ధిపఱచినవాఁడై విదేశీయవసనముల ధరింప మొదలిడిన తరువాతనే వీనికి వెలగూడ హెచ్చింపమొదలిడిరి. మనదేశమునఁ గన్వపడి పండించుకొన్న ప్రత్తియంతయు విదేశములకుఁబంపి విదేశవస్తువుల మన మధికమాల్యమునకుఁ గొని ధరించుటకన్న నన్యమైన వెట్టితన మేమున్నది. ఇదియంతయుఁ గనిపెట్టి పెక్కుండు విదేశవస్తుబహిష్కారమును జేయఁబూనుటయెంతయు సంతోషకరము. ఇందులకై కొందఱు బుద్ధిమంతులు బయలుదేరి దేశసంచరణం బొనరించుచు బ్రజాసామాన్యమునకు బోధించుచుండుట మతంత ప్రశంసనీయము. ప్రతిగ్రామమునను నీపహాయనిరాకరణోద్యమము ప్రబలితది. గ్రతిపట్టణమునను రాజకీయోద్యోగములసహితము కొందఱు వదలుకొనుచున్నారు. విద్యార్థులు పాఠశాలలు వదలుకొనుచున్నారు. కాని ప్రభుమనుషునుకొని మరలఁ బ్రవేశించుటమాత్రము శోచనీయము. మొదలు మానుకొనునప్పుడే దూరాలోచన ముండవలెను. ప్రముఖులైనవా రూరూర నుపన్యాసములిచ్చి జనుల నీ యుద్యమమునకుఁ బురికొల్పఁజూచుచున్నారు. కొందఱు బిడ్డలఁగనుట యర్హత ముదా

తనామైసట్టు తెట్టలేని మనవారు మనకు స్వరాజ్యము సంపాదించుట పరమావంతసంధా
యకమే కాని యొక్కదానికి మాత్రము విచారింపవలసియున్నది. మనవా రారోహిం
కులూనినది స్వరాజ్యప్రాసాదము. దానికి మహాత్ముడుకట్టిన మెట్టు బండియేమున్న
యని. ఆమెట్టులు జాగ్రత్తమై నెక్కి గవ్యస్థానముజేరుటకుఁ బ్రయత్నింపక యనవ
సరమైన మతచర్యకూడ మధ్యమధ్యఁ జేయఁబూనుచున్నవారు.

గాంధీ మహాత్మా గ మ న ము.

సత్యాగ్రహ వ్రతముమబూని సహాయరికరణమునకు జనులఁ బరికొల్పు
చు స్వరాజ్యమును సంవత్సరములోపల సాధించుటకు గాంధీమహాత్ముడుఁ ప్రతిజ్ఞచే
సియున్నవాఁడు. సంవత్సరములో నాఱుమాసములుగడచి. ఇప్పటికఁ బ్రథమసో
పానమువైఁ బ్రజలుపలుచుండి పడములంతెట్టుచున్నవారు. అందఱిచేతను నన్నిసోపాన
ములు ననరోహింపఁజేసి క్రమముగా స్వరాజ్యముఖము ననుభవింపఁజేయవలెనని మహా
త్మునియభిప్రాయము. అందులకిది వఱకొనరచ్చడి పరోక్షబోధ చాలదని ప్రత్యక్షబోధ
మబయలుదేరినాఁడు. అంద్రదేశమునకుఁబడెంచివాఁడు. ఆలీసోదరులు లాలలజపతి
రాయి కేల్కూరు సరళాదేవి చౌదరాణి విజయరాఘవాచార్యులు చిత్తరంజనదాసు
మున్నగు ననేకదేశ నాయకులతోఁ బ్రథమము లెజవాడకుఁ బ్రవేశించినాఁడు
ప్రవేశమునకుఁబూర్వమే లెజవాడ ప్రజలచేఁ గిక్కిరిసి పోయినది. జనసంఖ్య వేలకుఁ
గాదు లక్షలకుఁగాదు కోట్లకంటిపోయినది. ఆహ్వాన సంఘమువారభిలదిధ సౌకర్య
ముల నొడగూర్చిరి. అత్యంతజన సంబంధవశంబున నవకాశసహితముగా నందఱు
ను మహాత్ముని వాక్కుధా ధారలం గ్రొల వీలుగానున్నను దద్దర్శనవశంబుననే ధన్యు
లగాఁజాలిరి. తాతన్మాత్రముననే జనసామాన్యమునకు సహాయరికరణావేశమును
స్వరాజ్యసంపాదనాతురతయు హేచ్చిపోయెను. సాంఘికాన్నతకలా పాఠశాలల
బాలీయకలా పాఠశాలలఁగా మార్పవాలోచనము చేయఁబూనిరి. వేదాల మహాత్ముడు
స్వరాజ్యపర్యమునకుఁగాఁగట్టిన ప్రిథమసోపానమునందుఁ లెక్కుండ్రోపదంబులును
తాడకొనియెను. స్వరాజ్యవిధికిఁ బాలద్రవ్యమును సమర్పించిరి. విత్తవంతులువేలయాపా
యల నొసంగిరి. కృష్ణానకుఁ గుచేలుఁడువలె బీదలుసహితము వెక్కుండుగ కత్తివంచ
న లేకుండస్వాధ్యక్షత్వగముం గావించిరి. అంగన లాభరణంబులనే యర్పించిరి. అన్నివి
ధములచేతను నమృతహాత్మునియొడల నభిలజనులును గృతజ్ఞతను వెలిబుచ్చిరి.

అచ్చటినుండి కాకినాడ యేలూరు మున్నగు నగరంబుల కరిగి స్వరాజ్యనిధికి జాల ద్రవ్యము పోగుచేసియు నందఱిని నసహాయోద్యమమునకుఁ బురికిల్పియు మహాత్ముండు మా గుంటూరు మండలమునకు మరలెను. గుంటూరు పురంబంతయుఁ గొప్ప యాశ్చర్యమున కా స్పదమయ్యెను. వీధులన్నియు వివిధాలంకారములచేఁ జొళిల్లెను. స్వరాజ్యము నేడే సంత్రాప్తించినటులఁ గాననయ్యెను. పట్టణంబంతయుఁ బందిళ్ళే. ఏకాటిళ్ళయని కార్యమునకైనను నింతవైభవము జరుగ నేరదు. ఏచక్రవర్తియరుదెంచినను నిందలు జనులరుదెంచరు. బెజవాడలోనే పెక్కండ్రోకు మహాత్ముని సందర్శనము లభించినను మరల గుంటూరునకును గుంపులు గుంపులు రాఁగలిగిరి. రైళ్ళలో రివంతవోటు దొరకడయ్యె. మహాత్ముండు రాజధాని యంతయుఁ బరిభ్రమింపనెంచి పోవుచుండుటచే విశేషకాల మిందువసింపఁడయ్యె. అల్పకాలమునకే యత్యంతసంద సంధాయకుండు కాఁజాలెను. ఈపురంబునఁగూడ ననేకు లత్యంతత్యాగశీలురై యాత్మసమర్పణకుఁగూడ నభ్యంతరము చేయరైరి. వైశ్యరక్షిములును న్యాయవాదులును గొంతమంది సహసాధికరూఢ్యంబుల సమర్పించిరి. మహాత్ముండు మానసికముగా తోడను గుమారుల తోడను వచ్చియుండుటచే స్త్రీల కామహాత్ముని భార్యయెడలఁ బరమభక్తి యుండయిం చెను. ఆయన స్త్రీ సంఘములోనికి వచ్చినంతమాత్రమున నే కరీరమందలి యాభరణముల నే చాలచుంది సమర్పించిరి. ఎందఁఁడెన్నియిచ్చిన నేమి. స్వరాజ్యనిధికిఁ గోటిద్రవ్యము కూడవలెనని మహాత్ముని సంకల్పము. కూడకేమి. కోటిద్రవ్యముఁ గూడును కోరిన కోర్కెయుఁ గొనసాగును. “సర్వంహి తపసాసాధ్యం” సర్వమును దపస్సుచే సాధితమగును. సహపవాసరూపమైన సత్యాగ్రహవ్రతతపస్సుచేయుచు లోకోద్ధరణమునకై పాటుపడెడి స్వాగ్రహిణిచే నేది సాధింపఁబడదు. సర్వమును సమహర్పి జగదీశ్వరుండు సమైక్యశక్తుండైన మా గాంధీమహాత్ముని జిరాయుష్మంతుని జేయుఁగాక.

— వి బోధ న ము. —

ఇప్పుడే బెజవాడ పురంబునజరిగిన మహాసభాసన్నివేశమును బోలునది యొప్పుడు నీ దేశమున జరిగియుండదని యనవచ్చును. ఒకవేళ నాంధ్రరాజుల యత్యున్నతదళలో 2000 వత్సరములక్రింద జరిగియుండు నేమోకాని యిటీవల జరిగియుండదని చారిత్ర విదులుకూడ నంగీకరింపక తీరదు. ఏశత్రుభాత్రముఖులందఱును బహుకలా లోవిదులు. స్వాగ్రహము దృఢముగాఁ దృణించిన ధీరులు. భూతదయాపరులు. భారతవర్షదుస్థితి ఫరిహారాధిమై ఒద్ధకంఠజులు. తమయుద్దేశము నెఱవేఱునట్లు నానావిధక్రమముల

సహించుటకును జీవరతుఁ బ్రాణముల నైన నర్పించుటకును సంసిద్ధులగు సిరబిత్తులు ఇట్టిలాఁకొపకారుల దర్శనమున మనమందఱమును ధన్యులము. వీరిలా నాయకముని యని యెన్నఁదగిన శ్రీగాంధీమహాత్ముఁడు సకల సద్గుణవిధియును సంగతి జగద్విదితము వీరిజగదుద్ధరణోపాయములన్నియును కాంతరస్పృహనములు. అప్రతిపాతములు. వీరు పాశ్చాత్యశాసకత వలనను వారివిద్యవలనను వారి సామ్రాజ్యము వలనను భారతవర్షమునకు సంభవించిన కష్టనష్టములన్నిటిని బాగుగా విమర్శించి జనులకు స్వసామర్థ్యము వలననే స్వరాజ్యస్వాతంత్ర్యము లభించుట కుపాయములు బోధించిరి. కాన వీరి యుపదేశము లంగీకరింపఁ దగినవి. వీరు చెప్పినట్లు కర్తించుట ముఖ్యకర్తవ్యము. వీరు మహాత్మువీరులకును హిందవులకును ఒరస్పరమైతిని సాభ్రాత్రముతోఁ బరస్పర భర్తృముల సహించి వర్తింపఁదగి బోధించిరి. జాతూర్థమునకుఁ దమతమమతాచార్యులు చెప్పినట్లు నియమపూర్వకముగా వర్తించినను ఒరస్పరమైతిగలిగి యశ్వేన్య సహాయము చేసికొనుచు వర్తించుట కభ్యంతర ముండదని వీరి యభిప్రాయము. వస్త్రనిర్మాణము మొదలగు స్వదేశ కల్పముల నశంపఁ జేసికొని ద్వీపాంతములనుండి వస్త్రములఁ గొనుచు వారు పదార్థములకు ధరల హెచ్చించినపుడు వస్త్రధారణాదుల కినుములఁ బడనేల యనియు చేసిన వేలు నినులు జీవించడి పనిని నూర్చుకొనొక యంత్రాలయము నొకవేర్పు చుండఁగా వేలకొలఁది జనులు కూలివారి దొరకక ఊత్పిసోపనాతులై నశంపనేలయనియు రాజుములఁ బ్రీతియింటను శ్యాపారింపఁజేసితిరేని లోకమునకు వస్త్రధారిద్ర్యము నశించుననియుఁదాన మనదారిద్ర్యము కొంతతగ్గుననియు బోధించిరి. ఇట్టిబోధనములు వారియుపన్యాసముల వలనను వారియంగిడియా ప్రతికావాసముల వలనను దెలియనగును. మఱియువీరుస్వర్ణదోషముకూడదనియు దాని నిరసంపవననియు బోధించిరి. వీరియుద్దేశము గ్రహింపక కొందఱు మందబుద్ధులు పంచములతోఁగలసి భుజింపుచు వర్ణసంకరకారములై జాత్యంతరభ్రంశము సంబంధము నేయసమకట్టుచు నిదియంతయు గాంధీమహాత్ముని యుద్దేశమనినడుపుచు న్నాడు. ఇదిగొప్ప పొరపాటు “సంకరోనరకావైర కులఘ్నానాంకులస్యచ” యను వాక్యముచే లోకగురువగు శ్రీకృష్ణుఁడు భగవద్దేతయందు వర్ణసంకరము నరకహేతువని బోధించెను. “సూదాగ్నింసూతకాన్నంచ ఆభోజ్యస్యాన్న మేదచ, కంకితంప్రేతిషి ధాన్యం పూర్వోద్భిష్టం తిష్ఠేనచ, ఉదిభుక్తంతు విప్రేణ ఆజ్ఞానాదాపదోపివా, జ్ఞాత్వాసమాచరే తిహృగ్రిం బ్రహ్మకూర్చేనపావనం” అనుశ్లోకములచే సూదాగ్ని

దికము బ్రాహ్మణుండు భుజింపఁగూడదని పరాశరస్మృతి ప్రాయశ్చిత్తశాండమునఁ జెప్పఁబడినది. “యుగంయుగద్వయంచైవ త్రియుగంచచతుర్ముగం, చండాలనూతికోద క్యాపతితానా మధఃక్రమా” త్తను పరాశరస్మృతి ప్రాయశ్చిత్త శాండకోకముననే చండాలున కెనిమిదిజముల యెడఁముగా బ్రాహ్మణుండుండవలెనని చెప్పఁబడియున్నది. తస్మాన్న జనమి యన్నాంతమి యన్నే త్సాప్మాన మన్యవాయానీతి॥ యచుక్తు యజుర్వేదములూని బృహదారణ్య కోపనిషత్తు నందంశ్యజనసంసర్గముగూడదనిచెప్పఁబడి యున్నది. “తస్మాత్తమంత్యంజనం నే యాత్ నగచ్ఛేత్ సంభాషణ దర్శనాదిభిర్న సంస్పృ జేత్ తత్సంసర్గేహాప్యనాసంసర్గకృతస్యాత్ పాప్మాత్రయోహేహుః” యనిశ్రికంకరభగవత్పాదాచార్యులవారుదానికి భావ్యము వ్రాసియున్నారు. ఇటుమించుగా నిటులనే శ్రీరామానుజాచార్యుల వారును వ్రాసియున్నారు. ఇటులజేదములలోననుస్మృతులలో ననువచనములున్నవి. “శ్రుతిస్మృతియ మైవాజ్ఞే” యనిభగవంతుండు చెప్పి యున్నాడుగాన సకల ధర్మములును గుఱుతెఱింగి ప్రాప్తిన సదాచారమును నెలకొల్పఁబూని పాశ్చాత్య నవనాగరికపద్ధతులుభారతీయులకుఁ గూడదనిభోధించెడి ధర్మసంస్థాపకుఁడని చెప్పఁ దగిన గాంధీమహాత్ముండు వర్ణసంకరము దుస్సంస్పర్శము కర్తవ్యమని యెప్పుడునుబోధించియుండఁడు. దేశోపద్రవముసంభవించునవ్వును ధర్మకాస్త్రమును వీక్షింపకయే యందఱు నొక్కమృడిఁబాటుపడి దేశక్షేమము సంపాదించుకొనవలెననియునొక్క గ్రామము తగులఁబడుచుండ నన్ని వర్ణములవారును దగునహాయముచేసిచల్లార్చినట్లే యిపుడు దేశము గోల్పోయిన స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుట కందఱును వర్ణభేదములేక సహోదర్శనాయముచే వర్తించవలయుననియు హైందవులలో నన్యోన్యమును హైందవ మహాత్ముదీయులును బరమార్థ లాభమునకుఁ దమ తమ మతి గ్రంథములును మతాచార్యులును జెప్పినటుల వర్తించుచుఁ బరధర్మసహిష్ణుత్వముఁ బరస్పర స్నేహమును వృద్ధి పఱచుకొనుచుఁదమతమ ధర్మములనాచరించుచు దేశక్షేమమున కన్నదమ్ములం బోలిన ర్తించవలెననియు స్పర్షదోషముగూడదను వీరిమాటకభిప్రాయము. వర్ణాశ్రమధర్మములూచరించితీరవలెనని వారిదివల కేయుపన్యసించియుండిరి. మహాత్ముదీయులను మనసాఘము లోఁ జేర్చుకొని బావులుమొదలగు వానిలో నీళ్లు దెచ్చుకొనుటకంగీకరించి గ్రామచుధ్యమున గృహములుకట్టికొనివసించుటకుఁగూడ మనపూర్వికములు మొదలుకొని నేఁటివఱకును మనకుంగీకరించి యుండలేదా. అట్టిమహాత్ముదీయులు పంచములనిరభ్యంతరముగాఁ దమ లోఁ జేర్చుకొనెదరుకదా. అట్టిపంచములకు మనమేల మహాత్ముదీయులకీచ్చినయదృశకముల నీయఁగూడదని కొందఱు శంకింపవచ్చును.

మహామృదీయులు దేశాంతరంబునుండి భరతఖండముపై దండెత్తినవచ్చి కౌర్యవైర్య
 కులచేబోరాడి జయముగాంచి పట్టణములలోనను బల్లెలలోనను సంఘమధ్యమున గృ
 హములుకట్టినవనించి నవ్వుదాహ్యులు కత్తిలోపముచేత విధిలేక దానినంగీకరించి యుం
 దురు. అది మొదటకొని వత్సరములుగడచిన కొలది నది యాచారముగా నుదాహరిం
 పఁబడుచున్నది. ధర్మశాస్త్రములందు మాత్రము మైచ్చజనసంస్కరమును సహవాసమును
 బాపహేతువులనియే బోధింపఁబడి యున్నది. అట్టిసంస్కరములు గలిగినప్పుడు పోయి
 శ్చిత్రములును విధింపఁబడియున్నవి. ఇప్పుడైనను దొరతనము వారుగాని చేతనాయకు
 లుగాని ధర్మశాస్త్రములఁ బరికింపక ధర్మరక్షణ తత్పరులగు శిష్టులమాటల సరకుగొనక
 పంచములఁ గ్రామ మధ్యముల నివసించజేసి బావులు మొదలగు వానిలోసంబంధముగ
 ల్పించినయెడల నెవరేమి చేయఁగలరు? శ్రోరాజారాష్ట్రస్య కారణం ధర్మస్య రక్షితారా
 జా॥ అనికదా శాస్త్రీయుకలదు. అట్లు ధర్మ సంకరముకలుగఁ జేసినందువలనఁ గలిగిడిపా
 తకమునకు వారుబాధ్యులై యుండఁగలరు. ఒకచేజనులు గత్యంతరములేక యట్టిచం
 దాల సంస్కరమున కొడిగట్టికొన్నను నదిధర్మము కానేరదు. దానివలన దోషముఘటించి
 పక మానదు. ధర్మాధర్మములు మానునబుద్ధి గ్రామ్యములుకావు. కానమహామృదీ
 యుల దృష్టాంతముచే జండాల సంస్కరము కూడునని చెప్పట యెంత మాత్రము సరి
 యైనదికాదు. ఒకదోషమును దృష్టాంతముగా నిచ్చినంతమాత్రమున మఱియొక్కటి
 దోషముకాకపోవునా. ఇదిగాక సగరచక్రవర్తి గర్భమున నుండఁగా నతనితండ్రిని హై
 వాయకాలకేకురాజులు సంహరించి నట్లును నాసంగతిని యుక్తవస్సు వచ్చినయనం
 తరమునసగరుఁడు గ్రహించి పితృపూతకులగు హైవాయకాలకేయుల నిర్యూలముచే
 నెదనని ప్రతిజ్ఞఁ బూనియనేకుల సంహరింపఁగా మాతేశేషులారని గురుకువస్థ
 మహర్షివద్ద కేశాంతమున వచ్చి"యాయన నిరపరాధులగు మమ్ములఁ జంపుచున్నవాఁ
 డు మాకభయ మీయు"డని ప్రార్థింపగా నాయన"సగరచక్రవర్తి ప్రతిజ్ఞను మానఁడు
 మీకుఁబ్రాణములందే తీసికట్టిని కులభ్రష్టులై దేశాంతరగతులు కం"డనిబోధించెను.

అంతటవారలు శోరమండనములఁ జేసికొని యజ్ఞోపవీతములఁ బెంచుకొని గడ్డ
 ములఁ పెంచుకొని నాశానిధివికృతవేషములతోఁ గులభ్రష్టులై దేశాంతరగతులై నట్లు
 విష్ణు పురాణమందొక కథగానివించుచున్నది. ఇందువలన దేశాంతరమునుండి వచ్చిన
 శిఖారహితులును లంబకూర్పులునునగు మహామృదీయులు కౌర్యవైర్యాది గుణములు
 గలవారలగుటచే తుత్రబంధపులై యుండనోపుదురు. అట్టివారిసంస్కరమిప్పటి పంచమ

సంస్కరముల పాపహేతువు కాకపోవచ్చును. ఆసంఘమునకు యవనులనియుఁ దురుష్కులనియు మొదటినుండియు నామములుగలవు. మహమ్మదనెడి మతాచార్యుని యనంతరము మహమ్మదీయులని వాడఁబడుచువచ్చిరి. ఎట్లులైనను నామహమ్మదీయులుగాని పంచములుగాని దేశక్షేమమునకై సోదరభావముచేఁ బాటుపడుటకును దమలోఁదమకు వైరములుమాని పరలోక సాధనములగు తమ మతధర్మములను మతగ్రంథములును మతాచార్యులును జెప్పినట్లువర్తింపఁజేయుటకుఁగాని గాంధీమహాత్ముఁడు చెప్పినట్లే జుభ్యంతరమును లేకు. శ్రీశంకరాచార్యులు కాశీక్షేత్రమున సంచరించునపుడొక చండాలుఁడు కనుపించఁగా నాతని దూరముగాఁ బొమ్మని యానవించెను. ఆత్మపాఠఁడు తనయొక్క బ్రహ్మజ్ఞానసంపదను గొంతకనఁబలుపఁగా నిట్టిజ్ఞానియే కులపువాఁడైనను నాకు గురువుతో సమానుఁడని నాకుకొన్ని శ్లోకములఁజెప్పిరి. ఇటులనేరామానుజాచార్యులును బ్రపన్నుఁగు కొందఱు బాత్వంతరస్థుల నాశ్చర్యులని గౌరవించినట్లు కూడఁగన్పట్టును. ఈకథలవాధారముగాఁ జేసికొని మతాచార్యులును జండాలసంస్కరము నంగీకరించిరి కొందఱు నడివెదరు. అది యవిచారితరమణీయము చండాల సంస్కరము నిషిద్ధమేకానియొడల మొదట శంకరులేనిపేధించిరి. జ్ఞానియగు వానికి జాతిపోవములు లెక్కింపఁబడననియు వాఁడు గౌరవార్హుఁడనియునే వారి తాత్పర్యము గాని వాని ముట్టుకొనవలెననికాని వాని యన్నము భుజింపవచ్చునని కాని కాదు. అటులే యొకయొడలఁ బ్రపంచమున నెల్లడలను జండాల స్వర్ణనిషేధమే నేటివఱకును లేక పోవును. ధర్మమూర్తులును జగద్వ్యవస్థాపకులును నగు శంకరరామానుజాది మతాచార్యులు వెనుకఁజూపఁబడిన కుఠిస్సృతులకు విరుద్ధములగు చండాల సంస్కరాదులంగీకరించి యుండలేదు.

ఒకవేళ దేశనాయకులకుఁ గోపమువచ్చునని వారికారుణ్యమును బడయఁగోరిన శ్రీహ్వారకా పీఠాధిపతులును గరవీరపీఠాధిపతులును స్వర్ణవోమములేదని నుడివిన నావాక్యమును బాటించదగదు. పీఠాధిపతులకుఁగూడ నియామకములగు కుఠిస్సృతులు స్వర్ణవోమము నిరోధించుచుండ వాని యాజ్ఞనుమిటి యెవ్వరు చెప్పినను నావచనముబహిష్కరింపఁదగిచిరి. కనుకనే, శ్లో॥ కుఠింక్షత్యంతిమునయ స్మరంతిచక్రాస్మృతిం, తస్మాత్ప్రమాణముభయం ప్రమాణైః ప్రమితంభువి, యోవచక్రేతతూభే హేతుశ్చప్రాక్రయాన్నరః, ససాధభిర్బహిష్కారో నాస్తికొకదనిందక॥ అనిసర్వజ్ఞుఁడగుమనువునుడివెను. ఓమహాజనులారా! భరతఖండాభిమాని దేవతయని చెప్పఁద

గిన శ్రీ గాంధీ మహాత్ముడు చెప్పినట్లే విదేశన్యాపారముల నణగఁద్రొక్క వస్త్రములు మొదలగువానిఁ దమంతటఁదామే నిర్మించుకొని పరాశీత లేక మితవ్యములై వర్తింపుడు. దేశవిపత్తుసంభవించినప్పుడు స్వగృహములసరకుగానక ముప్పదియొక్క కోట్ల భారతీయులు నొక్కదేహముకైవడి బాటుపడుదు. ఇదియే గాంధీ మహాత్ముని యుపదేశముయొక్క సారము. అనవసరములగు పంచమస్వరూపల జాతిధర్మములలోఁ బ్రవేశ పెట్టుట పారితోత్సవమై యుండును అందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. పరలోకనష్టముగలదు. మనభారతీయులలోని పరలోకప్రధానములగు ధర్మసేతువులు తెంపివేసి యితరదేశస్థులవలె మనమును మనవ్యమాత్రులమై యుంటిమేని బ్రతికియుండినను జచ్చినవారిమే. స్వరాజ్యముకావలెనను మాటకుస్వవర్ణాశ్రమ ధర్మముకావలెననియే యర్థము. మానవజన్మమునకుఁగూడు గుడ్డలు సంపాదించుకొనుటయే ప్రయోజనముకాదు. పారలౌకిక ధర్మముసంపాదించుకొనుట పరమప్రయోజనము. అట్టిసదుపాయములు పరరాజుల పరిపాలనమువలన మనకుఁబడిగినవి. స్వరాజ్యమువలన నిట్టి లాభములు వేలకొలఁది మనకుఁజేకూరును. కనక నిట్టిస్వరాజ్యప్రాప్తికై యెన్నియిడుముల సహించినను సహించవచ్చును. ఎంతద్రవ్యమునకైన నొగ్గవచ్చును గాన నీమహాత్ముడు మదేశించినసహాయ నిరాకరణము మొదలగు కాంతి పూర్వకములగు సుపాయములు దేశోద్ధరణ హేతువులనియే మాయభిప్రాయము.

పరలోక పాపములగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నశింపఁజేసి వర్ణసంకరమును గలుగఁ జేయఁదలంచునెడల నట్టివారియుపదేశము శిష్టుల కగ్రాహ్యమగును. అట్టి స్వరాజ్యము భారతవర్షోన్మూల నహేతువగును. కనుక ధర్మమార్గి యనఁదగిన మహాత్ముగాంధీ గారు పరస్పరతైమత్వములఁజేందక యందఱును నొక్కమృతి దేశక్షేమమునకై బాటుపడుఁడని చెప్పినవాక్యము మనమవశ్యమంగీకరించవలెను. పరలోకప్రధానమగుధర్మము కాస్త్రాసుసారము నడచుకొనవలెను. ఇట్టి గాంధీ గారియుపదేశము నైకకంఠ్యముచేమహాజనులొచరించెదరుగారే. ఇట్టిదృఢ సంకల్పమునుమనహృదయములలోనిశీత్యమందు నెలకొల్పిస్వరాజ్యము నొసంగుఁగాత. ఇట్లు శ్రేయోభిలాషి

1-4-3 :

మల్లాది రామకృష్ణకాస్త్రి సోమయాజి

— స్వ రా జ్య స మ స్య. —

ఇదియుఁ బ్రకృతము భారతీయులచేఁ గొరఁబడియెడి స్వరాజ్యమును గూర్చి వ్రాయఁబడినదియే కాని వైన వాఱయఁబడినదంతయు వచనరూపముననుండ నిది పద్యరూపమున నుండుటయే కాక మనరాజ్య మీస్తిండియా కంపెనీవారి వశమైనది మొదలుకొని నేఁటినఱకును జరిగిన ముఖ్యాశ్రమల నన్నిటిని దెలుపఁగలదియై యున్నది. ఏతద్దండకర్త సత్యహరిశ్చంద్రియ సాత్రాజితీయాది నాటకకర్తయై యాంధ్రదేశమునఁ బాలనమై గాఁచియున్న బురజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి ఈయనకవిత్యము రచించువాడని రవికల్యాణమే యుండనపును నేను విశేషించి వ్రాయుట పిష్టమేననినది నిశ్చయము.

స్వరాజ్యవభిలషించెడి భారతీయు లకుతనముం బతింపఁదగిన గ్రంథంబై యున్నయది
 చేయల మొదటినుండియు భరతవంశ మునకున్న సుస్థితియు వర్తమానకాలపు దుస్థితియు
 సిగంధము తెల్లముంచీనెని. అందలిపద్యంబు లన్నియు నమృతముటిక లేయైననుగ్రం
 థవిస్తరభీతిని గొన్నింటిమాత్రము చదువరులకు రుచిఁజూపెదము. దీని తైటలుపై
 లోకోద్ధారకులగు లోకమాస్థబాలగంగాధర తిలక్ నుచాత్యుగాంధీగాల్ల ఫోటోలును
 దీయఁబడియున్నవి. దీనివల 0—4—0 వలయువారు గంటూరు చంద్రికా ముద్రా
 తురకాలకు వ్రాసికొనవలెను.

సీ॥ సరసీతటాక నిర్ధర దీర్ఘకలకేమి కలవసేకములు యోగ్యములు నదులు
 అనుపమానములు లోహానిధానముల కేమి కలవునానారత్న నిలయఁఖనులు
 వివిధగుర్రముడుంగ విసింబులకు నేమి కలవునుక్కాటుపంటల పొలములు
 తమచిమాన్నద మునీశ్వరుల పల్లెలకేమి కలవుభాగ్యైక భోగ్యములు పురులు

గీ॥ పావనస్వేచ్ఛగల కృషీరలలకేమి కలయవానా పరిశ్రమములు జనులు
 భౌతికాధ్యాత్మిక ప్రభాగ్యమొక్క భరతజాతికిగాక యెవ్వరికిం బదు॥

సీ॥ చాణక్యనీతితార్కాణగా జంద్రగుప్తాది మూర్ఖులు దేశమరయునాఁడు
 పరహింసకలని దేశవ్యమేనిఁ ద్యజించు ఖనుఁదోరుఁడు ప్రజామనువునాఁడు
 జాతికవిత్వ విద్యాతిత్వవర్ధనఁడిల మాన్యవర్ధనఁడేలునాఁడు
 కాకతీయాని సతతాత్ర వంశపథుల్ నియతి దేశంబుఁ బాలించునాఁడు

గీ॥ కృషియు, నానాపరిశ్రమల్ వృద్ధిఁజెంది నావికావర్తకము మహోన్నతిపొంది
 భవ్యవిభవానుభవమున భరతభూమి నాగరికతకు బృథురగణ్యముగనాండె॥

సీ॥ గలియింపలేదు లోకఖ్యాతమైన డక్కామల్లు నేతమగ్గములపనులు
 కడముట్టలేదు బంగారంబులోని మేల్వలిపెంపుబట్టుబువ్వలునపనులు
 చెడిపోవలేదు వాసింగన్నయాసాము మరఫిరింగి పరిశ్రమములవృత్తి
 నకియింపలేదు నానాసాగరములలోఁ గ్రాలువ్రొందవ నావికాచయంబు

గీ॥ ప్రిబలమొగలాయి సామ్రాజ్యభాషింబ మస్తమించెడినందాక సస్తమింప
 కుచ్చదశనున్న దేశభాగ్యదయంబు సమపా నీర్పిండియా వణిక్సంఘకై॥

సీ॥ దుర్గంబులుగ మాతొల దొలుత వాణిజ్యంబు కొలుకుగట్టిన సరకుం గొల్కొల్లు
 మందు సాగ్రాగా మాతొల గిడ్డంగులందుంచు వర్తకవస్తువందయంబు
 నీరసైన్యంబుగా మాతొల గర్వాగార మునఁగాచుచుండు కాళిజనంబు
 నారలోకంబుగా మాతొల వ్యాపారంపు టాసుగండియలు దుబాసుగాండు

గీ॥ రాష్ట్రపతులై యిచట వర్తకమునడుపు ప్రితినిధు లనంతరము ప్రాచ్యభారతీయ
 సంఘకర్తల మనకు రాజ్యంబునకును భర్తలైరిట బహునిభోషాయములను॥

సీ॥ రాటముల్యుడు నారాటంబు బుడిచోయె ముసలమృలకుఁ బనుల్ మూలఁబడియె
 నేతమగ్గముల సంగాతంబు లరుదయ్యె సాలహృద్రల పొట్టి సన్నగిల్లె

కొలిమితిల్లి దుకాణములు క్షీణమైపోయెఁ గమ్మతికంపు చింకమ్మడంగ
నానాపరిశ్రమల్ నాశంబులైపోయెఁ గూలినాలిజనంబు గూలిపోయె

గీ॥ చేతిపన లెల్ల మిలులచేతనాను పాపినాగరికంబిందు దాఁపరించి
కొట్లపనివాండ్ర స్వేచ్ఛతోఁ గూడునోయె కణవు నునకఁ య్యె బరులకుఁ గాలయయ్యె

సీ॥ తమ కార్మికాదుతనములఁ గూలికిఁ గాక తనయిచ్చనొకఁ డింటమనికెతిగదు
తమకు నైపట్టు దారముచీయుటయెకాని యదిగవ్వుముగఁ జేసియుమ్మదగదు
తమయోడలే పదార్థములై ప్రజనుఁగాని యిచ్చవాసీనుకే యేగఁజనదు
తమకతామిప్పించుధరక కా కేదియిం కొకరికి స్వేచ్ఛ నమ్ముకొనరాదు

గీ॥ తమమలాభించి యిట్లఁబరిశ్రమములెల్ల సమయుటకు నెన్నియెన్ని యన్నములునలయు
నన్నియుంబన్ని దేశభాగ్యంబుగొనియె సరవి నీప్టిండియావణిక్పంఘ మపుడు॥

సీ॥ పొంచాలికా పరాభవసంభవంబైన యాగ్రహంబు ప్రతిష్ఠితాగ్ని గాఁగ
ఆలీసహోదరుల్ లాలా పటేలాది దేశబాంధవులు ఋత్విజులుగాఁగ
అసేతు శీతాచలాంతరస్థంబు భారత జాతి హోతృగ్రంథుగాఁగ
ధర్మసంస్థాపనార్థం బుద్భవిండు గాంధీ మహర్షి యే యుపదేవు గాక

గీ॥ పలుతిరాధర్మమేముందుఁ బురుషుగాఁగ కాలపురుషుఁడె యాజీగా గడఁగు నీమ
హాధ్వరమునకు నలుపుడో యాధ్యులార! యాగసాముగి కొంకునాత్మార్పణ బు॥

కా॥ ప్రాజ్యంబైన స్వరాజ్యనిక్రతువునకై బ్రాహ్మిందు సర్వప్రజా
భాజ్యంబియ్యది లేవిటకై కులవరులంబుల్ భేదముల్ దీసికై
త్యాజ్యం బొక్కటియే యదేవునిన హేయంబైన పేరాసక
రమ్యేష్టుల్ వెఱపేల నిశ్చయమతికై రండాశ్వు లర్పింపఁగకై

కా॥ ఏనాఁడీ మిసిమేలపుంజనువుకై యీబాతి యాశించెనో
ఆనాఁడే వలెయిచె వృత్తులును శిష్టాచారముల్ ధర్మముల్
జ్ఞానం బును నేనొనొన దింక వైసకై లేచినేడే కుచి
న్నానంబుంబొనరించి కైకొనుఁడు ఎత్తొకంక జాలంకృతికై॥

మ॥ అనుమానింపకుఁగొక్కయేటనె స్వరాజ్యంబేమ సాధంతు నె
ట్టన నామార్గముఁబట్టి రందనిధరకై శంకాబబాయించి చా
టిన గాంధీభగవానువాక్యముల నూటికొనమ్మి వీక్షింపఁగై
చనుదెం టాదటనేమిలాభము ? పరీక్షాభ్రాంతి యింకటికికై

కా॥ మన్నిశ్చేయమిదే ప్రపంచమున ధర్మస్థాపనార్థంబు సా
క్షాన్నారాయణమూర్తియే మరల నీ గాంధీస్వరూపంబుగై
కొన్నాఁడాజగదేకనాయకుని వాక్కుల్ వేదముల్ భక్తిమై య
న్నామంబొకమార్ సమరిపుడెమిలోత్సాహంబు వికయ్యుడికై

చోర పంచాశిక

కం॥ చోరులవిధ మే నేబడి యాజుగుపద్దెముల నెద్దినంతను జెపుడి
వాసని చెవిలోమాత్రము జేయచుమిక దయ యెటున్న సీతారామా॥

కం॥ కొండలుపందలుభువిలో బంచులువలె మింగుచుండ్రు పరులది రుచిగా
ముందర బముచే గాసిం జెందెదమని తెలియలేరు సీతారామా॥

కం॥ రోయక యిది మిక్కిలియ న్నాయుమటంచాదిలోన ననదయగుచు నీ
హేయపుంబనులనొనచికన సీయనరేబుధులువాని సీతారామా॥

కం॥ గట్టిగగట్టినమాటల నెట్టోవిడదీసి దొంగిలించినమాత్రం
దిట్టరె చూచినమీందటం జెట్టచెడుగయనుచువాని సీతారామా॥

కం॥ పరువుల బ్రతివ్యయం మదిఁ గనికరముం బోద్రోచి పెద్దకఱవేరానీ
సరసులు చూడివిత్తురె యచ్చెరువుగఁజెగు ననుబదక్క సీతారామా॥

కం॥ కనఁడు మహాత్ములటంచున, గనఁ డాత్మీయులుజనటంచుం గనఁడుపరులటం
చును,జీ మూటికిముడి కేసినసిగ్గిఁడి మొండిక జేటై సీతారామా॥

కం॥ హుటికిరమ్మనియొన్ని యొ మూటలునుంచవిగఁ జెప్పినంతకరియగుచునే
మూటలుహరించుచెనటికిఁ జేటులురాకు న్నేముందు సీతారామా॥

కం॥ ఈకాయముసతమనుకొని యేకాలము నదరుదెదరుసెలు గకకట! యే
వో కూడులు దినుచుందు రిసీకాల్పనె వారిబ్రతుకు సీతారామా॥

కం॥ మాయురెయెంతటికైనను, రోయఁడుదుజ్జ నుండులొన రోపెలఁదినలెక,
మాయలుపచరించును జీచీయనినను సిగ్గునడఁడు సీతారామా॥

కం॥ హెచ్చగుదారిద్రవ్యంబున బచ్చెపువొంగుచు భువినబ్రతుకుటకన్నక
మెచ్చగఁజెద్దలువాడకఁ జిచ్చునఁజడి చావమేలు సీతారామా॥

కం॥ సతులకు సుతులకునైభన మతి శ్రయముగ గడనఁజేతు రా యాసకులుక
సుతులునన్నత్తు రెతనతోఁ జతిఁజేచెడికాలచుంగు సీతారామా॥

కం॥ మంచిగమాటలఁ జెప్పచు మంచిగఁదనునమ్మి నట్టిమాన్యులమాటల్,
గొంచెలుం గనియట్లుంటన కొంచెడి కాలమునఁగాదె సీతారామా॥

కం॥ చుట్టలమురమ్మని వాగ్దటినముడివిప్పి సొమ్ముగై గొనఁజేతుల్
కట్ట! యెట్టాడునొళో చిట్టపురాయో మనస్సు సీతారామా॥

కం॥ బ్రతికినరోజులు మంచిగ, బ్రతుకవలెక లేక నూతఁబడవలె రాతిక
గుతికకుఁగట్టుక యింతకు ఖీలివేర్గలిలేమలేదు సీతారామా॥

కం॥ చేయుటా పెద్దల పూజలు చేయుటా నానావ్రీ తిములుచేయుటాక్రమపుల్
చేయుటా దానంబు లయో! చేయుట యాదొంగతనము సీతారామా॥

కం॥ ఎగ్గనితలంపక మదిలో బ్రెగ్గడలదె మూట దడవి పెంబోతువరకొ
బ్రెగ్గలిక ముడిగి తిరిగెడు సిగ్గెట్టులలేదొ తనకు సీతారామా॥

కం॥ గడనకుం బెద్దలమూటలు దడవుటయేకాక మంచిదారులులేవే
నడపేనుగనుచుం దిట్టరె చెడమడనకుం డిట్లుమెలంగ సీతారామా॥

కం॥ కొందలు కన్నపుదొంగలుం గొందలునకత్తిరించుకొనువా ర్నగలే
యిందటిలోబలువాసిం జెందెనుముడివిప్పుదొంగ సీతారామా॥

కం॥ ఏజాతిపురుషుండైనను నీజాలినవాడెమేటి యితరులసాముల్
గాఁజేయువాడె యథముండు నీ జాతులతోఁ బనేమి సీతారామా!

కం॥ నుంచికొలంబునబుట్టిన మంచిగఁబెరిగినను ద్రవ్యమంతుండైనకా
సంచితకర్మం బునను నశించెడిగుణ మబ్బునుగద సీతారామా॥

కం॥ సచ్చరితుల విర్తంబులు విచ్చలవిడిఁ దినుటకన్న వేగ్గలిలేదే
విచ్చంబెత్తంగరాదే చెచ్చెరఁ జారాదే లేక సీతారామా॥

కం॥ ఎల్లరుం దనుఁ జీచీయను పల్లదముంజేసి యాడి ప్రల్లదము లయో!
చెల్లునె నేర్పున నమృతచెల్లమఁజేమెలుంగననిన సీతారామా!

కం॥ కనమాసి పాలుద్రావుచుం దను నెలుంగరటంచుం బిల్లి తలఁచినమాడ్కిక
గనుగప్పి దొంగపని నేసినఁ గనరం చెంచు జడుండు సీతారామా॥

కం॥ ధనమునుజూచిన నెంతటి ఘనులకు విపరీతబుద్ధి కలుగు నిజముగా
మనుజాధములగు నెక్కటిచెనటులకుం బుట్టుటెంత సీతారామా॥

కం॥ అయిగారికిఁ దిరునామముం బుయిలోడక పెట్టు నాలియుచ్చులకునువి
స్మయమేలా పరులయెడకొ జెయిరాదే దొంగపనికి సీతారామా.

కం॥ పుట్టకయే నేచెడదరో పుట్టియే నేచెడదరొ యీనిపుణతను ముడులకొ
గుట్టగవిప్పట యందునఁజెట్టలకుం బ్రతివృత్తల సీతారామా॥

కం॥ ఏవాసివన్నె నెలుంగని దేవన్నకు నట్టి పరమదేవకు నీతుల్
దేవలసెప్ప నబ్బునె చేవాటురనంబుగాక సీతారామా.

కం॥ లాగ్గిడితిండులు దినుచున్నె గ్గింతయులేక తిరుగు హీనుల గనఁగా
సిగ్గుచున్నది వారికి సిగ్గేలాలేదొ లానసీతారామా॥

కం॥ ఎడయా నన్నిట దొంగయ్యఁ గనమానిసివంటివాడె కానీ నిటువె

ల్లనుజక్కగఁ బరికిలించిన నేటొక నేల చూపు సీతారామా॥

కం॥ చేతురు దొంగతనాలను నేతురుకొంపలను గూల్చు నీకహామెనా

బూతులు దిట్టెద రహా! యీ నేతల కేమనగవచ్చు సీతారామా॥

కం॥ ముచ్చటనంబున నెంచుట హెచ్చుగ ద్రవ్యంబుగూర్చ నిదిపానగదుకా

ల్లుచ్చెలగొట్టెద రడిగినఁ జెచ్చెర నేమెఱుంగననిన సీతారామా॥

కం॥ బొక్కలుద్రవ్వి గణించుట కక్కురితియ కాని నీయఁ గలకాలంబుకొ

జక్కునె రొక్కము చూచినఁ జిక్కులబడనానుగాని సీతారామా!॥

కం॥ పన్నుగ ముడివిప్పుటలకుఁ బన్నుగదె ల్పన్నవచ్చుఁ బ్రక్కలునిలుగక

దన్నెద రెన్నటికైనను జిన్నతనమువచ్చుగాదె సీతారామా!॥

కం॥ ఇక్కడి వానికన్నలు మొక్కలముగఁ గప్పినను జముని ననునంబ

నెక్కమెకప్పఁ నాతఁడు చెక్కలుగాఁ గోయఁగాదె సీతారామా!॥

కం॥ నలుగురిలోఁ దలయెత్తుట కలదే యీజన్మమునకుఁ గలబందుగులో

చులకనగాఁ జూడరె జేజెలుమెత్తుర మెలఁగనిల్లి సీతారామా!॥

కం॥ ఎన్నడు నమ్మరు నవలా మిన్నలపొందులనుగోరి మెలఁగడి చెడు దం

దన్నను గడు యడివిదుపుంజిన్నెలుకలవాని నెవరు సీతారామా!॥

కం॥ ఏవారలు నిరసించురు చీవాటులుగల్గ నచ్చు జిన్నతనంబుకొ

హవాలదెబ్బలాదవును చేవాడితనంబు గలుగ సీతారామా॥

కం॥ ఆలిక నన్ను పెట్టుట చాలగ భరమయ్యెనేని చార్యముకన్నక

గూలికెఁజోరాదే యది శీలమునకుఁ దక్కువగునె సీతారామా!॥

కం॥ ఇలదిన మెదురుటకంటె మలములమాడినను బాలమాడెద రిటు పె

ద్దలవిత్రము దొంగిలి గానిలఁజేతురె మానగ్గనులు సీతారామా!॥

కం॥ పలువిధముల నాజ్ఞనమును సలుపుదురు నిజంబు దెలియఁజాలకయ నరున్

కలకాల ముండునేసిరి శిలరే చావందుటకును సీతారామా॥

కం॥ ఎప్పుడో యేరోజుననో దప్పదుచా వెంతటి సరదారులకైనక

దప్పక యిదవచ్చెదనని చెప్పుకదమిత్తి యెప్పుడు సీతారామా!॥

కం॥ ఇంతటిభాగ్యంబునకే యంతటిద్రోహములనైన హీనులు చేతుర్

చెంతనె మృత్యువు కలదని చింతిల రదియేమొకాని సీతారామా॥

- కం॥ చెంపలుగొట్టిన నోటక బెంపలు గాండ్రించి యమ్మివేసినగానీ
తెంపున దలగొట్టిన లజ్జంప దిశకువనిన ఖలుండు సీతారామా !॥
- కం॥ మాటలు గాలికిపోవును మాటలదొంగిలిన బెడ్డమును బిల్లలు దా
బూటలుపని తనవచ్చును జేటున కేమనును ఖలుండు సీతారామా !॥
- కం॥ ఏరికి బల్ మైలుపు వికారపుజేష్టలును జాల గండ్రకు బారలుజ్
గూరపుజేష్టలు కాలము చేరువయ్యగునపుడ పుట్టు సీతారామా !॥
- కం॥ తీరును బుణము దరిద్రతదీతి దిశరధనమునెంత దిగమింగిన హా
తీరు బుణము చుట్టలకుఁ జేరి ప్రభువు లింతవినిన సీతారామా !॥
- కం॥ ఎన రెన్ని నడులుసెప్పిన సవరణగావెప్పు దుష్టజనుల గుణంబుల్ !॥
సవరించికట్టనానె ససిబెడుళ్లు గుక్కతోడ సీతారామా !
- కం॥ చేదును మనుజుండు దిన నాచేదాతనిజంపుఁ బుడమి జేజెలధనమక
చేదూరకపోనేరదు చేదందటి ప్రాణములను సీతారామా !
- కం॥ పాటునిద్రవ్యము బ్రాణయంబారగదిన వశమునకు హానికదా యా
పారు దగాజేసి [ధనము] జేరుచుకొన నేమియగునో సీతారామా !
- కం॥ మొండికిఖండి యివన్నియు గుండెల కెండట్టి కఫము గుటగుటయనునాఁ
డొండెను చెరిసికొనుం దనుజెండెడు నాడొండె యముండు సీతారామా !
- కం॥ ఎన్ని నడు ల్వాగిన నవియన్నియు నొకయుప్పుగల్లుకైన న్రావం
చెప్పుచు దుష్టుండు దనపనిజెన్ను గఁ జేయుచు నెయుండు సీతారామా !
- కం॥ ఎప్పుడుఁ దుచ్చుపుఁబనులే తప్పుకనేయుచును బుధులు తగదన నెవియో
యొప్పుగ పిరంగినీకులఁ జెప్పు నిరుదలలకిఖండి సీతారామా !॥
- కం॥ తొగ్గిడిపనులం జేయుచు దగ్గటి యిదితగునెయన లఠాయికిలోనై
బగ్గనమండును నించుక సిగ్గెగ్గునెఱుంగలేండు సీతారామా !॥
- కం॥ కమ్మరికి లోనగుచుకొ గక్కినకూడులను మెక్కి తార్లఁచెడియో
కుక్కల కెదఁ దప్పొప్పులు చిక్కునె తస్కరతతప్ప సీతారామా !
- కం॥ మునిముచ్చు తనముచేతను ధనమునుగడియించు కంఠెడగురీతిని
యనదలుగడింతురే చచ్చిన నేమేమైనగాని సీతారామా !॥
- కం॥ తద్దయునే ముడివిప్పల మొద్దులకును బుద్ధికలుగ ముఠిజేసిన యీ
పద్దెములను నర్పించితి నెద్దను బరికించికనుము సీతారామా !॥

అ॥ శివసమానమైన శ్రేష్ఠమౌదైవంబు గంగనసుకరించు ఘననదియును

దయకుఁబుల్లమైన ధర్మంబు హింసకుండులిత మైనపాప మిలనుగలదె॥ ౧౪౮

చ॥ అనినవిని పరలోకభయాతురుండనని నే నహింసాస్వరూపంబు సకృత్స్నే
బుగఁ దెలిసికొనదలంచినవాఁడనై ౧౪౯

క॥ “అనఘా ! పెద్దలవలనను వినియుండినవాఁడ నొక్కవిషయము మును నే,

జనపాలురు వనమున మృగహానముగావించి పొందవలెకద యఘముకా, ౧౫౦

క॥ మాంసము చిరజీవితమును మాంసలతయు నొసఁగుననుచు మఱిమఱిదానికా,

శంసయొనర్తురు వైద్యులు, హింసాకర్మంబులేక యెట్లదిపొఁసుకా, ౧౫౧

క॥ కావున నీవిషయంబున నీవ కచింపంగవలయు నిశ్చేయమైనై

తాపైయున్నట్టిపద్ధతి, యావిధముననడతునే నిరాటంకముగకా” ౧౫౨

క॥ అనఁగియు నవ్వువర్షుఁ డెట్లను “నల్లనఁబోకుమయ్య, యయ్యది మాంసా

శంసలగు నసాధువులమత, మెనయుం బాపంబు వారి నిష్పనివలనకా, ౧౫౩

క॥ అక్కట! క్రూరాత్మకులయి యక్కటికములేక మాంస మనవరతంబుకా

మెక్కడి మూఁగులదో స్థితి మిక్కిలి శోచ్యతమమగును మేదినిలోనకా, ౧౫౪

క॥ కా దెలిచి యాయురారోగ్యాదులకుంఁగారణంబు జ్ఞాపరపర! దు

ర్వాదమిది, విను వచించెద నీదానికే దగిన మంచిదృష్టాంతంబుకా, ౧౫౫

క॥ పాలనుండిండులలోనను గలరల్పాయుష్కు లవని, గలరు సరోగుల్,

కల రొక్కించుకయైనను బల మంగములందులేక పనవెడివారల్, ౧౫౬

చ॥ పాలదినకుండనుండు నరపుంగవులందును నెందఱో భువికా

గలరు చిరాయువుల్, సుదృఢకాయులునుం గలరామయాప్తిలే

కలరెడివారుగూడఁ గలరంచున దానికి దూరమండ వ

ర్తిలవలె నెల్లవారు మహి దేవశరణ్య! కృపావిశ్టులై, ౧౫౭

అ॥ ఎవఁడు బ్రదుకఁదలంచి యిలనుండు జంతుల యీరువులను మెసపు నెసకమెసఁగ

వాఁడు ఘోరనరకవాసియై యాజంతుపటలిచేత నమలఁబడుచునుండు, ౧౫౮

క॥ ఒదవదు నంజుదు తృణమున, నొదవదు కాష్ఠమున, మఱియు నొదవదు కిలలా,

నెదొయొకజంతువు చాతమగుపిదపన యదియొదవుఁగాన విడఁదగు దానికా ౧౫౯

ఉ॥ కాలికిముల్లు గ్రుచ్చుకొనఁ గష్టమగుకా మన, కట్టిబాధ భూ

తాళి నుండు కశ్రుములఁ బట్టి భువింబడఁదొససి శోయుకా,

నేలబహుత్వలింక, నిదియేకద మాంసము వర్జనీయమ౯

గోలకునా నిదర్శనము కంఠినిర్జర! యట్లుగావునక౯ ౧౬౦

క॥ తమతోడబోయిపోని యీశ్రమమున భూతములసైన్య గనుగొనవలయుక౯,
దమకక్తికొలది చానిని కృపపెట్టక ప్రోవవలయు సజ్జనతతిక౯, ౧౬౧

సీ॥ అలక గుత్తుకఁగోయవటువంటివాఁడును నద్దావి కనుకూలుఁడైనవాఁడు
ఖండఖండంబులు గావించువాఁడును నంగడిం గూర్చుండి యమ్మువాఁడుఁ
గ్రయిధనంబునొసంగి కైకొనువాఁడును వలయువిధంబుగా వండువాఁడు
వలసినవారికి వడ్డించువాఁడును దినిలెప్పు ఁదృప్తిస్థి” యనెడువాఁడుఁ
దలఁప నెనమండుగూడ ఘాతకుల, మతీయు నర్థమునొసంగి భక్షించి హత మొనర్చి
కృయక ఖాదక ఘాతక శ్రయమొనర్చువధము తివిధంబయై యన్యవిధముఁదనరు,

అ॥ గర్భమునను మదిని గాయంబుచేతను నెవఁడు హింససేయఁడించుకేని
వాఁడు మృతిజరావివర్జితంబైన యత్యున్నతంపుఁబడమ నొందఁగలఁడు, ౧౬౩

తే॥ కాకమూలఫలాహృతి జరుపుకొనుచు బ్రహ్మచర్యవ్రతస్థుఁడై వరఁగుచున్న
యట్టివాఁడు నహింసకుండందుఫలము నంద నేరడు సర్వసహనరేంద్ర! ౧౬౪

క॥ ఒక్కఁడు వర్జకేతంబులు మిక్కిలి తపమాచరించు మేదినిలొ, నిం
కొక్కఁడు దహింసకుఁడయ్యెడ, నెక్కుడు వీరిరువురం దహింసకుఁడే యా, ౧౬౫
కం॥ ఎడఁద దయామయమగునెడఁ బడయంగారానియట్టి బలకొరికయ౯
బడయంగఁగలఁడు మానవుఁ, డడఁగం బనిలేద యేతదర్శము నింకక౯, ౧౬౬

చం॥ తలఁచినచోటికెల్లఁజను దండివిమానమునెక్కి వేవతా
లవనలుగొల్ప నూర్పురు విలాసముతోడ విసంబునందుఁదా
మొలఁగుచునుండు భూతదయమిక్కిలిగల్గిచెఱంగునట్టి యా
యలఘుడు భూమిదైవతకులాగ్రాణి! నేలుపువోలె వ్రీతిమై” ౧౬౭

ప॥ అనిపలికి యమ్ముహూత్ముండు నేనువిలొకించుచుండ విమానశ్రేష్ఠం బధిష్ఠించి
గంధర్వలచే గీయమానుండును గిన్నరులచే న్నూయమానుండును నగుచు చదతీరమంత
మాహాత్మ్యంబునంజేసి త్రిదశాలయంబునకుఁజనియె, నట్లెందుచనుటయఁ బూర్వహ
తంబులగు సర్పంబులఁ దలంచుకొని యొడలు విరిగినట్లుకాఁ జేసినిపాపంబునకుఁ జింతి
లుచు నదియ నుహానంబునం జేరి “కట్టా! కూర్చుండనగునాచే నన్ని పాపిణులు సమ

యంపఁజడియె, మిత్రిగొంగంగూడ మిక్కిలి దూసిందితి, గావున నరకకూటంబునం
గూలవలసినవాడనైతి, నింక నేను హంసం బరిత్యజించి యిద్ధతమ బొనరించెద, శివదీ
క్షుంఁగొని సిద్ధేశ్వరుం బూజించెదఁ, ద్విలోకంబుల జనులు దేనినైనను దపస్సుచే సా
ధింతుడగావున నయ్యడియ యాచరింపనగు, నొక్కండన యొక్కొక్కదినం బొక్కొ
క్కవనస్పతికడ బికిరంబైత్తుచు మానవ్రతంబుఁబూని మునినై యమ్మునిపల్లెల్లెం జరి
యించుదు, నిష్టానిష్టంబుల నన్నింటిని వదలియెవ్వరును లేకుంకిన యింటనో యేదని
యొకచెట్టు యెదటనో భూభూసరితాంగుండవగుచు బ్రవర్తించుదు" నని యిట్లనేక
ప్రకారంబుల విలపించి భక్తియుక్తుండనై శివదీక్షావ్రతంబును స్వీకరించి సిద్ధేశ్వరుని
సమీపంబున నిత్యంబును ద్రిశంధ్యలఁ బదివేలవడక్షరమంత్రంబు జపించుచుండు
టయుఁ దత్ప్రభావంబున నాకీయావనంబు ముక్తిరంబైనలిచె, నట్లు లోకాంతరజ్ఞానంబును
భేదరత్యంబునుం బడయుఁగలిగితి, ద్వాపరాంతంబున సిద్ధేశ్వరునిలో నైక్యంబు నెంచెద,
నిదినిక్కవంబు, సర్వపాపవినాశకంబు, మోక్షకంబు,

౧౬౮

కం॥ ఎవఁడెది ప్రతిదినమందును శ్రవణంబొనరించుచుండు శ్రద్ధాన్వితుడై

భగవతుని మరణమగునట్ల కవివేదిత వాఁడొనర్చు నఘములు లోలఁగుక"

౧౬౯

కం॥ కావున నీమంత్రంబును నీవు సదాజపమొనర్చు నిశ్చలకత్తి

యోవిబుధ! పొందఁగలుగుదు భావంబునఁదలఁచు నెల్లపరమార్థంబుల్"

౧౭౦

చ॥ అని యిల్లెటంగున వత్సవహామనిచెప్పిన వడక్షర మహాత్వంబంతయుఁజెప్పి
మఱియు నానూతుండు

౧౭౧

కం॥ మిఁకఁగూర్చి యిపుడువాక్రచ్చుచుహా మంత్రంబునుహిమ మునీకులారా!

శ్రీమముగవంటిని నేఁ బూర్వమునం దానద్దురుండు వక్కాణింపక,

౧౭౨

కం॥ పున్నముఁ గీరితి యాయువు వన్నయు వాసియును శత్రువర్గక్షయముక

మన్నగునన్నియు నియ్యది విన్నం జదివినలభించు వేయొకలా"

౧౭౩

—* సిద్ధేశ్వ రో ర్మ త్రి *

చ॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చుటయు ఋషులకనింగనుగొని "నూతనందనా!
భగవంతుండగు సిద్ధేశ్వరుం డం దేసిద్ధునిచే నర్చికుండయ్యె? నిదియంతయు విస్తరించి
చెప్పు" మనవుడు మాతుండిట్లనియె,

౧౭౪

అ॥ నాంసనాదుభేయఁడగు నొక్కసిద్ధుండు ముసులియయ్యుఁ గనక యిగుత్త మొగము

నంగలార్యుచును బృహస్పతికడకేగి భక్తిపూర్వకముగఁ బ్రణామిసలిపి ౧౭౫
కం॥ “సంతాపప్రదమైతగు కాంతిశ్రమా క్రమమై లీలసంసేవయొ నీ

స్వాంతమనకెక్కినది యిగుమంత వచింపందే నురాచార్య! కృపక” ౧౭౬

క॥ అనినది బృహస్పతి చిరగమాచరితధ్యానందైఁ బ్రచుత్కారపురతేత్రంబునకే
గి యచటఁ దబుంబొచరించిన వంశోద్ధారకండకు శుశ్రుతం బడయుఁగలుగుదు, వింత
కన్న కుభావహంబగు నుపాయంబు నేర్పొందు గానంబడ” దని ప్రత్యుత్తరంబిడు
టయు నాసిద్ధం దాతేత్రంబునఁ బ్రవేశించి ౧౭౭

పీ॥ శివలింగమునకుఁ బైఁ జేర్చుఁ బుష్పంజలు, లుపహారములు పెక్కు అంజనదుట,
సగ్వరగానంబు సర్వ సన్నిధిఁజేరి, వాయించె బహువిధవాద్యములను,
బాంద్రాయణ వ్రతాచరణవీక్షనహించె స్పృశించె గావించి కృప్రములను,
ఘోషావహము లృణితుజీయొనరించె, రచితపారాభండై రహసహించె,
నటు లహర్నిశంబు నగ్గలమగుభక్తిఁ బరమశివు నతండు పరిచరింప
జగములల్లిఁగూడి సాక్షాత్కరించె దచ్చంకరుండు లోకేశంకరుండు ౧౭౮

క॥ అహ్మద్దీని ద్విసహస్రప్రాబ్ధముల కాసాంబళింపుడు తత్తమమున నా
ర్జున్ముంది నందిమీఁద రయిమ్మునఁ జను దెంచి యిట్టులనె సిద్ధునిలోక, ౧౭౯

తే॥ “హంస! సంతసమయ్యె నీవాచరించుతపమునంజేసి నాకు, నేతత్తలంబ
యిచ్చిపోయెద నడుగు మభీష్టితంబు, పడయుఁ గారానిదని శంకపడకయొడద” ౧౮౦

క॥ అనినవిని హంసుండిటనియె, ౧౮౧

క॥ “సంతతివైఁగలకొరికి నింతగఁ దపించుచుంటి నిడుము శుశ్రుతుక
సంతతసకలజగద్ధితచింతను నీలింగమందు స్థిరవాసుడవై” ౧౮౨

క॥ అనవిని భగవానుండను, “ననఘా! యిది మొదలుగాఁగ ననవరతం దీ
ఘనలింగ మాశ్రయించియి యునికిం గానించువాడ యహ్మత్సాక్షి, ౧౮-3

తే॥ ఎవ్వఁ డిందున్ననన్నుఁదా నిర్ధభక్తిఁ బూజితుండేయం నేను దత్పురుషవరుని
హృదయగతమగు సకలంబు నిచ్చిపోతు, సత్యమియ్యది, లేదిందు సందియంబు,

తే॥ ఎవ్వఁ డీలింగమునకుఁదా నెడమప్రక్క సంతతుండయి నెవడతీరజపంబు
సంభవు నవ్వాని కాయువు సంతతియునునొసఁగి, తేమంబు నరయంచునుండునెపుడు”

క॥ అని యిబ్బంగి వచించి శంకరుండు తా నంతర్ధిని బొందుడుక
జని హంసుండు నిజాలయంబునకు సత్సంతానముం గాంచె, గా

వున సీలింగము యత్న పూర్వముగం బూజ్యంబు, వంద్యంబు, తే
వనికాయంబును బొందరానివని నా వాంఛ ప్రసాదించెడిక

౧౫౫

—• నాగప్రవాది మహాత్మ్యము. —•

చ॥ కలదట నాగతీర్థమునఁ బడ నొక్కప్రవాదింబు, భక్తి ద

జ్జలములఁ దీగమాడునెడ భావజమానపుఁ గృష్ణపంచమి

గలుగరుసర్వభీతి, భుజగప్రభు వశ్యతరావ్వాయుండఁ గం

బడుఁడుఁ దపంబొనర్చిరిట మాతృకృతోత్కటకాపముక్తికై,

౧౫౬

తే॥ శేషుఁడాదిగఁ నొప్పుఁడొజిహ్వా గులును భుజగనాయకు, లవ్వారిపుకృపాత్ర

బంధుమిత్రవరీవారపటలిచేత న్యాప్తమైయుండెఁదొల్లి యీవసుధయెల్ల,

౧౫౭

ఆ॥ లెక్కవెట్టరాక లీలమెలంగు నాపడగదారికొలము ప్రజలబట్టి

కొనిచిచంపుచుండఁ గళవళిమంది వా రిరిగిబ్రహ్మదేవు శాణఁజొచ్చి

౧౫౮

ఉ॥ “పాములచేత నెల్లప్పుడ భక్షియై నశించుచున్న ది

స్వామి! సమస్త మానవులు సంతయచు నదకమున్న నీవు చు

మోముగనౌను, సర్పముల యుర్వి సను స్తమునాక్రమించె, నీ

కేనునీతెల్లవారమవి యిష్టాఁగించెడికృష్ణకృష్ణమునా”

౧౫౯

వ॥ అనియిట్లు మొనఁ వెట్టుకొంటుండ నాప్రభావతి శేషుండుతోను గాఁగల

నవనాయకులంబిలవంబంది “ననసంత ముకరమైన మీ సంతతికి బుద్ధిఁజెప్పకొనుం”డని

యాజ్ఞాపించిన వారును “వల్లె”యని వీక్షించి, యైనను నాశీవిషంబులసంఖ్య యత్య

ధికంబగుకలంబున నప్పరి యధాపూర్వంబుగక చూచరింపఁబడుచుండె, మందలింపఁ

బడియుఁ బంచజనులఁ బంచశ్వము నొందించుటకు బహువ్రాధావిష్టంబై జనతామధ్య

స్థితుండగు నాచతుర్ముఖుండు సర్పకులాధిపతులఁ గనుంగొని యిట్లనియె,

౧౬౦

ఉ॥ “తప్పక యంతలేకనును ధాత్రిజనములబట్టి చెడ్డవై

సప్తములన్నియుం గణించంపుచునున్నవి, మున్నెమిఁక నే

కెప్పినవాడఁ, కెప్పిన నీ నీ యవి లక్ష్యముశేయకున్న, విం

కెప్పటికిట్లుచేయనట లేనికె నిగమామం బొనర్చెదక

౧౬౧

కం॥ జనమేజయుండు నా నొకజనపాలకుండు బయలు వెడలుత్కృష్టలింగఁ, తే

యును నన్న మొకటి, యయ్యెడ ననలుండుభక్తుంచు శేలిదహితులమెల్లక

౧౬౨

చ॥ జననియుఁగూడనిచ్చెమును శాపమువీరికి, నస్మదుక్తి దా
నిన సుదృఢంబుచేసెడిని, రిశ్యయమియ్యది, మంత్రరాజితే
తనయవి యీడ్వఁగాఁబడుచుఁ దప్పకమందెడి యగ్నిలోఁ దిను
తనయనుడెచిహాలు స్వకృతంబగుపాపము పండుపండఁగఁ" ౧౯౩

చ॥ అనినటని ఫణిపతులు తొమ్మండ్రును గడగడవడంబునుఁ గైదోయిమోడ్చి
కమలాసనునకిట్లనరి. ౧౯౪

ఆ॥ "విసముముండు పెట్టి వెన్న ముమ్మందఱఁబుట్టఁజేసితీవ పూర్వమందు,
జాతి కుచిత మైనసరణివర్తిండు మమ్మెలకోపగించె దిట్టులార్య!" ౧౯౫

చ॥ అనినటని హింజ్యగర్భుండిట్లనియె, ౧౯౬

క॥ పెట్టివింబునుగొరలఁ బుట్టించినమాటనిజమ పూర్వము మిమునే,
నెట్టియపరాధమెఱుంగనియట్టి ప్రజం గఱచిచంపు టన్నంబగు నే" ౧౯౭

క॥ అనవినివినుధరపరు లిట్లని, "రేమిటికాగ్రహంబునందెనుమానై,
జనులకు మాకును నెదోయిక సునమగుచుర్యాదఁజేయఁగాదగునికఁ" ౧౯౮

ఆ॥ అటులగాకయున్న ననుపు మింకెటకేని జనవిహీనమైన స్థలమునకును,
సర్వులము మనుపు జనమేజయతీతిన్మఖకృతాగ్నిలోన మగ్గింతుండ, ౧౯౯

క॥ త్వదభీష్టమైనమాగ్ధం బదివెదకెదోవెదకిమదిని నీఫణికులముకొ
కుదముట్టకుండఁ జేయంగదవయ్యా బ్రహ్మదేవ! కరుణావతివై" ౨౦౦

చ॥ అనియిట్లువిన్నవించు నాగులంబొడఁగాంచి తమ్మిచూలియిట్లనియె, "జర
త్కారుండనుకొక వ్రాహ్మణుండు విడ్డలంగననెంచి పెండ్లికై పిల్లనశ్వేషింపఁగలఁ,
డయ్యెడ మీకొలంబున జరత్కన్యయును నొకడురుచిరాంగి యవివాహితవర్తిండు,
నాతని శావరవర్ణినిొసంగి పరిణామంబు గావించిన చారల కుదయించిన విడ్డండు జనమే
జయఁసర్వయాగంబున మహీసురోచ్చార్యమాణ మంత్రతాత్పర్యములగు నగ్ని కుండంబు
నకచ్చిపడుచుండ నందరుడెంచి చావఁగామిగిలిన సర్పంబుల సంతరించెడి నతలవికలా
ద్యభోలోకంబులకేగి మీ రందవసించునది, భుజిగానురూపంబులగు భోగంబు లందు
మీకుంగాఁ గల్పించెదఁ, గావున మహాతలంబునుండి జేగంబ కదలిపొందు పోయి
సురాసురులకును దురాపంబులగు భోగంబులఁ బుత్రీప్రాశ్రవహీతంబుగా భుజియిం
పు"దని వాక్రచ్చుటయు నాగులిట్లనిరి, ౨౦౧

ఉ॥ భోగములెన్నియుండినను బోయినసింపఁగఁజాలమున్న మే
మాగుహలోన, నేటికిటు లాజయింపఁగెడు, భూమిలోని యే
భాగమునందో యుండెదము, పంచజనంబులతోడమాకు నీ
వేగతిఁగట్టుచేయ నటులే చరియించెద మహితామహా ! ” ౨౦౨

మ॥ అనియిల్లెఱుగునఁబ్రార్థించుటయు నవ్యాజీరమణుండు వెండియునిట్లనియె.

ఉ॥ “త్రాణణకృష్ణపంచమిని సర్వములన్నియు ముండవచ్చు ద
ద్వ్యవలయంబునందునఁ, దదన్యదినంబులయందుమాత్ర మ
చోవనియింపఁగాఁదగమిఁ జొచ్చిగసాతల మందయొండనా,
నావచనం బలంఘ్య మహినాయకులార చతుండునిఁకకా,” ౨౦౪

క॥ తలముఖ్యులైనవీ రయ్యలఘుచమత్కారనగరమందునసతత

బెలమినవనియింపఁగదగు, నిలదగదనాహితులము నిజముగనచటకా ౨౦౫

క॥ తమతెరువుగానివిజనముముగవధియింపఁదగదు కజచిహ్నుల్, మం
త్రము లోషధు, లెజ్జెన బుద్ధిమంతుల కెఱిగి యొండు దెస కరుగఁగనా ” ౨౦౬

క॥ అనియ్యాగతివచ్చించుడఁ జనియెం బాతాళమునకు సర్వకులంబుల్,
ఘనులగుకులపతులందఱు మనిరాజ్యేత్రమునకేగి మహిమాన్వితులై, ౨౦౭

తే॥ అచటత్రాణణపంచమి హింసకులకుఁ బూజగావింపనిప్రము ల్పొందునరుండు,
వానికులమున జనియించువారికేని యురగములనుండియేమాత్ర ముండదగుట, ౨౦౮

క॥ కలుగవుద్యంతజ్ఞులకు ౭లులెగులులు, మారిలెగులు ప్రాప్తింపదటల్
కలుగదు భూతభయంబును, నిలదక్షిణేత్రంబుమహిమ మెంతటిదగునో, ౨౦౯

క॥ తనయవిహీనుండచటికిఁ జని శార్థింబాచరింప నశ్శుత్రులక
గని పితరుల కన్వణుండగు మనులార! తదీయమహిమమునఁజేసి వెనక, ౨౧౦

ఆ॥ గొడ్డురాలుగూడఁ గులనీపకుండగు కొడుకుఁగాంచి సుఖముబడయఁగల్గు
నాగపంచమిదినమున సూర్యోదయనేళ నచట స్నానవిధిని నెఱపి, ౨౧౧

ఆ॥ భ్రష్టరాజ్యాండగును బలలేంచునొడయండు నాగపంచమిదినమున నాగ
తీర్థమందుఁగ్రుంకి యిధి నాగులఁగొల్వ మగుడఁ బ్రాప్తరాజ్యాండగు రయంబ, ౨౧౨

ఆ॥ సర్వసప్తలగుచుసమసినయవ్వార లిచట శార్థిధృష్టి నెనయుదనుక
తేతలైవసింఁగు, పెద్దనిదర్శన మింద్రీనేనృపుండ యిందులకును, ౨౧౩

—• ఇంద్రసేనవృత్తాంతము •—

- ఉ॥ ఉండెనునింద్రసేనడన నొక్కమహీశుడుతోల్లి, మారురక
జెండెను, నశ్వమేధములఁజేసెను, నాత డొక్కప్పు సెజ్జవై
బండియాయుండనింట నొకసాడుభుంజంగుమేగుదొంచె నెం
దుండియొయేగుదొంచెయు లబోయనఁ గోలనించె మేనునక, ౨౧౪
- అ॥ దిందుతల్లి ణమున మించిదద్వివవహ్ని యంగకంబులెల్ల వ్యాప్తమగుడు
మెత్తమీఁదనటులె నత్తమిల్లెనుఁజేడు నిదుర తుదకుఁ బెద్దనిదురగాగ, ౨౧౫
న॥ కత్తనూభనుండు తద్దయంచెంతించి ౨౧౬
- సీ॥ దహనసంచయనాడివిహితకర్మంబంత స్పృకుక్కుక్త పథముగాఁజేసినాడు,
అస్థికల్గైకొని యరిగికాల్పడతోన గంగాజలంబులం గలిపినాడు,
త్రైపతీకాడిక ఉత్తత్సమాఖ్యలక్రొధశుష్ణియాలు నలిపినాడు,
అరిగిగయాఁగ్న మటఫల్లునినిమున్ది విధితోడఁ బిండంబు వేసినాడు,
అన్నియంచీర్చినాడు తకగన్నతంబ్రియందుగల నిరుభ్యంత్రమై నతఁడుకాని
ప్రేతభావంబువదల దప్పిత కదేమిపాపకర్మంబో బవదారిపలువులార! ౨౧౭
- క॥ అంతక బాష్పజలప్రపూర్ణమయమందైవచ్చి స్వస్థంబునకా
వంతంగుందుచు బిడ్డకిట్లనియె, “నోవత్సా! మధర్థంబు నీ
వెంతో కర్మమొనర్చియుంటి, వదివాకీ దాయెనొక్కంతమే
లంతంబొంది భుజంగమూలమునఁ బ్రేతాకారమన్వీడమిక, ౨౧౮
- న॥ కావున వైశంబ చమత్కారపురక్షేత్రంబుంతుండు యందలి నాగతీర్థంబున
స్నానంబొనరింపుము, దానంజేసి నేనె బ్రేతాకృతింద్యోగించి ప్రేతుండయ్యెద”నని యతం
డదృక్కుండగుటయుఁ దక్కుమారుండు మేల్కాంచి “ప్రేతయైపడియుండు పితందలంచు
కొని పిమ్మిటంజెంది త్వరితంబు తత్తీర్థంబునకరిగి స్నానంబునల్పి పురోహితుండై భోక్త
గా శ్రీధానంయఁకై విక్రొధంబు నిర్వర్తించె నంత ౨౧౯
- కం॥ మరలఁ బికాచనుయగుచును దరిసెనమిడిస్వప్నమందుఁ దనకొమరునక
త్తటి నింద్రసేననామకధరణిపాటుండు నేగిఁ దానిట్లనియెక, ౨౨౦
- క॥ కాదొక్కింతయులాభకారిసుత! నీకావించుక్రొధంబునా,
కీదానంగలయట్టికారణమునీ కేఁజెప్పెదక విస్మయ ౨౨౧

- ర్యాదల్పిన్నములైతనర్చునిచటం, బ్రత్యేక మత్రత్యమా
భూదేవాలయే శ్రాద్ధకర్మములలోభుక్తింగోపనాత్రమా, ౨౨౦
- చం॥ మఱియొకచోట నిందులనిమానుకొనందగు త్యంగకాదులం
దఱు నిటనర్దులయ్యెదరు, దానమఖివ్రతముఖ్యభూసురో
త్కరకృతయాజకత్వమునఁగాఁదగుకర్మములెల్ల నిష్పవీ
వరముననుండుబ్రాహ్మణుల వాక్యముచేతనె పూర్ణతంగనకో, ౨౨౧
- అ॥కర్మలోపముండుఁగాక విశేషంబుత్థిర్గవాసు లేగుదెంచుటకు
సంతసంబులోడఁగర్హము సుపూర్ణమనినచిఱపఁ బూర్ణమైచెలంగు, ౨౨౨
- అతత్పరోక్షమందు ద్రవ్యమంతరిక్రియామల కొకింతకొఱత కలుగటండ
ఁబునఁజ్ఞిశ్రాద్ధములు సుపూర్ణత నందలేక వ్యర్థమగుదునయి! ౨౨౩
- కం॥తావున నీపురమందలి భూవిబుధులఁ బిలువఁబంచి భోక్తృపదమునం
దావారిని నియమించి యధావిధి శ్రాద్ధంబుజరుపఁదగు నిట్లునైనకో, ౨౨౪
- కం॥అనియబ్బంగిని గలలో జనకుండవచించిచనియె, తుణదాంతమునం
దున మేలుకాంచి కొమరుఁడు వనటఁ జమత్కారనగరవరమునకరిగె, ౨౨౫
- అ॥అరిగి బ్రాహ్మణార్థ మశ్వేషమొనరింప వీధివీధిఁబ్రతినివేశమందు
నందఱును ధనాద్యులైయున్నకతమున నొకఁడుగూడ దానికొప్పఁడాయె, ౨౨౬
- సీ॥ దారిద్ర్యమునుపేర యేరికిం దెలియదు, కొంచెమే నెఱుంగరు కొందలంబు,
కనఁబడ రొకరు నకర్మిష్ఠులగువార, బుండఁడుపాపండుఁ డొక్కఁడేని,
మంగళరవమ యేమందిరంబునవిన్న, బ్రతియింట నుత్సవప్రకృతంబ,
వీధివీధినిగూడ వేదఘోషంబులే, ధర్మచర్చయె ప్రతిస్థలమునందుఁ,
బ్రాజ్ఞులైనట్టి యాశ్చికప్రతిచిహ్న యజ్ఞమంత్రంబులే యెటకరిగివిన్న,
నన్నియపపత్తులంగూడియైరువోట శ్రాద్ధపుంగుటి కెవ్వండుసమ్మతించు? ౨౨౭
- సీ॥ నెలమూడువానలు నిలిచివర్షించుచుఁ బర్జన్యుఁ డెవ్వోటుఁబాయకుండు
సకలసస్యములును సుపూర్ణలములై కనులవండువు నేయఁగలంగు నెందు
నావులు నజములుం గావలసినయన్ని షీరంబులిచ్చి మేల్నేయునెచట
నఖిలసంపదలకు నావాసమై యేది కలువునకే సదా కఱవుఁగూర్చుఁ
జొర భయంపడుచుండు నెవ్వోటఁ దెగులు కాఁగఁబడ దెచట నకాలమరణ
మట్టి సర్వోత్తమంబైనయగ్రహరమున లభించునె యాబ్ధికుంబులకు భోక్త,

అ॥ “మొగనువాడులేదు మూర్ఖ! యెవ్వండు నీయాత్మికంబులొని యన్నమునకు,
వండులాస నిద్రి యరయఁ జేరెత్కొన్న, మెవఁడువచ్చుదీని, కేగుమనల, ౨౩౦

తే॥ స్వర్గమార్గనిరోధంబు నలుపుకొనుచు సేలతిరిగద వింటింటి కింకనీవు,
చను మిటంగలబ్రాహ్మణు ల్బండకోపు, తెవనిశాపాయధంబున కెటుటబడక”

అ॥ అనుచుఁ గజ్జఁదీసికొని కొట్టఁబోయిరి తన్ని మంత్ర్యమాణధరణిసురులఁ,
అంత నచటినుండి యత్యంతమగుచింత విన్న(బోవు చశఁడు వెడలిపోయె,

తే॥ “ఏమిచేయుదు, నేనింక నెటకుఁజనుదు, నేమిగతి నాగుజనకున కింకమొద”

నినిచారించి మంత్రుల నందఱిని స్వగృహమునకుఁబంపె వేగఁ దిన్నపనుతుండు,
త॥ ఇట్లుపండి యొక్కండ యందుండుచు దేవకీర్మయనువాడు తద్రాహ్మణు

లలోనెల్ల దాక్షిణ్యభాజనుండనియు కరణాగతవత్సలుండనియు స్మృతిమార్గానుయాయ
యనియు నాహితాన్నియనియు విని యంత్యజవేంబుధరించివ వాడై యతికన్దంబున

నయ్యవనీకురు మలోత్సర్గనికేతనంబుం బ్రేవేళించి కోధింంగడంగుటయు వెనుకటి వి
ష్టాప్రకోధకుండు వేవేగనరుదెంచి కోపసంరక్తనయనుండగుచు నిట్లనియె, ౨౩౧

అ॥ “ఎచటనుండివచ్చి తివు దురాత్మక! యస్మదీయవృత్తి కడ్డమగుచు,

వెడలు మిచటనుండి, వెడలకయున్నచోఁ బనుతునిన్న యమునిపాలికిపుడు” ౨౩౧
క॥ అనియొగతి నడ్డముగంజనుచున్నను సరకుగొనక సంకోధనకుఁ

జానఁించె మఱుంగుదొడ్డిని జననాథుం డట్టు లొక్కసంవత్సరముకొ, ౨౩౨
అ॥ వత్సరాంతమందు వచ్చి యాపాకివాఁడెరఁగిదేవకీర్మ కిట్టులనియె,

“నార్య! యస్మదీయమగు గుఢాశోధన మాచరింఁతె యున్నకన్వయజాలు? ౨౩౨

అ॥ అస్మదీయకర్మమగుఁగాని యియ్యది యవ్యజనులొప్పునద్ది కాదు,

అట్టిసీచకృతిని నన్యబ్రతేకింపఁజేసివాడ, విద్దివెల్లునయ్య” ౨౩౩
క॥ అనివనిని దేవకీర్మయిట్లనియె,

అ॥ “ఈరహస్యకృతికి నెవ్వని నియమించియెఱుంగఁనేను? నీదయిదినిజ బు,

ఎప్పుటట్లు లీరయేఁగియొక్కార్యంబు చేసికొమ్ముపొమ్ము శీఘ్రమింక” ౨౩౦
చ॥ అనివనివాడు వాఁడెగల యాయధ మొక్కటి చేతఁబూనియా

జననితి దొడ్డిమాడ్చునెడ “జంపెదని” న్నని వట్టి వాగ్వియం

జానదుచుకొంచుఁ దైకిఁజన నొక్కప్రహరమువై చె ముట్టిచే

తనయతఁ డుత్త మాంగమనఁ దత్త ఇమంతున గ్రుడు వెళ్లిరాక ౨౩౧